

Vergaderjaar 2021–2022

21 501-32

Landbouw- en Visserijraad

Nr. 1352

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 18 november 2021

De vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de brief van 28 september 2021 over de geannoteerde agenda Landbouw- en Visserijraad 11 en 12 oktober 2021 (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1344), over de brief van 17 september 2021 over het verslag informele Landbouw- en Visserijraad van 5–7 september 2021 (Kamerstuk 21 501-32-1345), over de brief van 25 juni 2021 over uitvoering van de motie van de leden Boswijk en Bisschop over eerst de uitvoerbaarheid van de wijziging van de Controle Verordening Visserij uitwerken voordat definitief wordt ingestemd met de richtlijnen (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1314), over de brief van 9 juli 2021 over het Fiche: Mededeling Strategische richtsnoeren EU-aquacultuur (Kamerstuk 22 112, nr. 3165), over de brief van 26 augustus 2021 over de reactie op reactie verzoek commissie over het speciale verslag van de Europese Rekenkamer (ERK) over «Het Gemeenschappelijk landbouwbeleid en het klimaat – Goed voor de helft van de klimaatuitgaven van de EU, maar emissies van landbouwbedrijven nemen niet af» (Kamerstuk 28 625, nr. 295) over de brief van 26 augustus 2021 over de kwartaalrapportage lopende EU-wetgevingshandelingen LNV (Kamerstuk 22 112, nr. 3168), over de brief van 3 september 2021 over het Fiche: Mededeling End the Cage Age (Kamerstuk 22 112, nr. 3173), over de brief van 3 september 2021 over het Fiche: Mededeling langetermijnvisie plattelandgebieden EU (Kamerstuk 22 112, nr. 3171), over de brief van 17 september 2021 over het Fiche: Mededeling EU-Bossenstrategie (Kamerstuk 22 112, nr. 3196 en over de brief van 17 september 2021 over het Fiche: Voorstel tot aanpassing LULUCF-verordening (Kamerstuk 22 112, nr. 3195).

De vragen en opmerkingen zijn op 5 oktober 2021 aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voorgelegd. Bij brief van 6 oktober 2021 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Kuiken

Adjunct-griffier van de commissie,
Nouse

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	3
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	3
Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie	6
Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie	7
Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie	9
Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie	13
Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie	15
Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie	16
II Antwoord / Reactie van de Minister	17

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en de onderliggende stukken van de Landbouw- en Visserijraad. Deze leden hebben daar meerdere vragen en opmerkingen over.

Geannoteerde agenda informele Landbouw- en Visserijraad 11-12 oktober 2021

Vaststellen vangstmogelijkheden 2022 Oostzee

De leden van de VVD-fractie lezen dat Noorwegen en de Faeröer inzetten om eigen quota stelselmatig hoger vast te stellen, wat overbevissing veroorzaakt. Daarmee benadelen zij andere vissers in de Europese Unie. Is het niet beter dat middels handelsmaatregelen, bijvoorbeeld het beperken van de import van kweekzalm, druk uitgeoefend wordt om te zorgen voor een evenwichtige verdeling van duurzame vangstmogelijkheden, zo vragen deze leden. Is dit ook de lijn die de Minister volgt?

Vangstmogelijkheden 2022

De leden van de VVD-fractie lezen dat voornamelijk niet bekend is hoe onderhandelingen in onderling verband gaan verlopen. Van welke scenario's gaat de Minister uit en als deze tijdens de Raad in december moeten worden bezegeld, wanneer kan de Kamer dan uiterlijk informatie over de strategie of uitkomsten verwachten?

Wat de leden van de VVD-fractie betreft biedt het perspectief richting onder andere kleinschalige kunst- en binnenvisserij om bijvoorbeeld vangstmogelijkheden voor zeebaars voor 2022 te vergroten. Op welke manier en wanneer wordt geborgd dat de verruiming ten goede komt aan de kleinschalige visserij, bijvoorbeeld handlijnvisserij en visserij met korven? Is de Minister het eens met de stelling dat deze kleinschalige vorm van visserij als «low-impact» kan worden gekwalificeerd en hiervan moet kunnen profiteren?

Er wordt door de visserijsector aangegeven dat er fluctuaties zijn in wetenschappelijke berekeningen en ook cijfers worden in twijfel getrokken, bijvoorbeeld over de omvang van het tong bestand. Dit heeft een nadelig effect voor Nederlandse vissers. Hoe kwalificeert de Minister de berekeningen met betrekking tot de omvang van tong?

Bilaterale consultaties met het Verenigd Koninkrijk

Door Brexit verandert besluitvorming. Volgens de leden van de VVD-fractie neemt invloed van lidstaten op besluitvorming af. Ziet de Minister dit ook zo en hoe reageren we als Nederland hierop? Het Verenigd Koninkrijk neemt daarnaast, onder het mom van duurzaamheid, technische maatregelen die puur tegen vissers uit de Europese Unie gericht zijn. Wat doet de Minister hieraan?

Fit for 55-pakket

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de positie van de regering met betrekking tot de herziening van de verordening Land Use, Land-Use Change and Forestry (LULUCF). Het is goed om te vernemen dat Nederland volgens de boekhoudregels van de huidige LULUCF-verordening naar verwachting zal voldoen aan de doelstelling in de periode 2021–2025. Wel vragen deze leden zich af waarop deze aanname is gebaseerd. Kunnen we dit nu al zeker stellen?

Verder lezen de leden van de VVD-fractie dat de Minister voorstander is van de voorgestelde versimpeling van de huidige LULUCF-boekhoudsystematiek. Een dergelijke versimpeling maakt de momenteel benodigde complexe vaststelling van referentie-emissies overbodig en maakt betere monitoring mogelijk. Graag horen deze leden een toelichting hierop. Hoe wordt op dit moment gewerkt met referentie-emissies voor koolstof en hoe gaat dit eruit zien? Is hier ook een parallel te trekken met de fosfaat- en stikstofmetingssystematiek? Immers, net als koolstof, nemen gewassen ook fosfaat en stikstof op. Is de Minister voornemens om ook bij fosfaat en stikstof te kijken naar netto-emissie? Graag horen deze leden een uitgebreidere toelichting hierop van de regering.

De Minister «waardeert de ambitie van de Commissie om op EU-niveau een klimaatneutrale Agriculture, Forestry and Other Land-beleidspijler (AFOLU) te realiseren». Wat betekent dit precies? En wat zouden mogelijke consequenties kunnen zijn voor Nederland, zo vragen de leden van de VVD-fractie de Minister.

In de geannoteerde agenda stelt de Minister dat in het Europees parlement de voorstellen die samen het Fit-for-55 pakket vormen «als historisch pakket worden verwelkomd». Tegelijkertijd is de samenhang tussen diverse agenda's en ambities op Europees niveau nog onduidelijk. De leden van de VVD-fractie horen graag hoe het Fit-for-55 pakket zich verhoudt tot de Van boer tot bord-strategie, op welke wijze deze samenhang voor Nederlandse boeren wordt gewaarborgd en of de Minister kan toezeggen dat stappen en maatregelen in nauwe samenwerking met de agrarische sector worden besproken?

Ook horen de leden van de VVD-fractie graag op welke wijze het parlement wordt betrokken bij de veelheid aan Europese regelgeving die op de Nederlandse agrarische sector lijkt af te komen. Vanuit de agrarische media vernemen deze leden dat de Fit-for-55 opgave voor de landbouw breder is dan CO₂-uitstoot, zoals de uitstoot door het gebruik van meststoffen en van vee. Klopt deze berichtgeving en welke emissies betreft dit? Waarom staat hierover niets opgenomen in het LULUCF-fiche?

De financiële consequenties en gevolgen voor de regeldruk voor bedrijfsleven en burger zullen in de periode 2026–2030 waarschijnlijk zeer beperkt zijn, omdat Nederland met de in het klimaatakkoord vastgelegde afspraken de voorgestelde doelstelling lijkt te kunnen halen, zo stelt de Minister. Dit wordt anders voor de periode na 2030. Hoe bereidt de

Minister zich hierop voor en op welke wijze wordt ook hier het parlement en bedrijfsleven betrokken bij de beleidsopgaven?

Bossenstrategie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de EU-bossenstrategie en kijken, net als de Minister, uit naar de concrete voorstellen van de Commissie. De Minister schrijft dat de strategie aansluit op veel punten van de Nederlandse bossenstrategie. Kan de Minister aangeven hoeveel hectare bos er in Nederland volgens de nationale en EU-bossenstrategie in Nederland bij zou moeten komen? Kan dat, net als de 3 miljard bomen die de Commissie noemt, ook gekwantificeerd worden in een aantal bomen? Voorts zijn deze leden benieuwd of de Minister van mening is dat bestaande bossen uitgebreid dienen te worden of dat er ook nieuwe bossen dienen te worden gerealiseerd in relatief dichtbebouwde provincies als Zuid-Holland. Indien dit laatste het geval is, ziet de Minister hier ook kansen in de uitbreiding van bomen binnenstedelijk, hetgeen ook zou bijdragen aan de balans tussen het belang van klimaatadaptieve steden enerzijds en schaarse landbouwgrond anderzijds? Zij ontvangen graag een reactie.

Fiche: Mededeling End the Cage Age

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de beantwoording op vragen over de impact van aanscherping van wet- en regelgeving voor dierenwelzijn. Deze leden vroegen of de Minister erkent dat boeren in Noordwest-Europa ver voor de troepen uitlopen als het gaat om dierenwelzijn. Daarnaast vroegen zij op welke wijze zij er zorg voor draagt dat verschillen tussen noord en zuid worden meegewogen, zodat Nederlandse boeren niet onevenredig zwaar worden belast. In haar reactie antwoordt de Minister dat de inzet van EU-regelgeving het bevorderen van een gelijk speelveld tussen de verschillende EU-lidstaten is. De gelijke lasten voor de veehouders in de EU-lidstaten zullen tijdens het impactassessment van de Commissie worden bekeken, zo stelt zij. Deze leden kijken vanzelfsprekend uit naar de bevindingen van dit impactassessment. Zij wijzen de Minister er echter wel op dat door te leunen op een Europese impactassessment, ongelijkheid die ontstaat door nationale koppen op regelgeving en importen van buiten de EU welke niet voldoen aan de EU-regelgeving (productiestandaard) niet wordt meegenomen. Erkent de Minister dit en gaat zij zich ervoor inspannen dat ook deze effecten zullen worden meegenomen in een mogelijk nationaal impactassessment?

Van boer tot bord-strategie

Anderhalf jaar na de presentatie van de Van boer tot bord-strategie heeft de Europese Unie een effectenscenario gepubliceerd waaruit blijkt dat de gestelde emissiereductiedoelen in 2030 worden gehaald, maar ook dat het aanbod van akkerbouw- en veehouderijproducten met meer dan 10% daalt. De leden van de VVD-fractie maken zich zorgen over de in de Van boer tot bord-strategie genoemde doelen, die fors lijken in te grijpen in de agrarische sector. In de begroting 2022 lezen deze leden dat de regering een nationale strategie opstelt voor het vergroten van biologische productie en consumptie in Nederland. Wanneer verwacht de Minister deze strategie met de Kamer te delen? Is «een nationale strategie» het enige wat de Europese Commissie van Nederland vraagt? Op welke wijze zullen ook andere vormen van landbouw een haalbaar en uitvoerbare positie krijgen binnen deze strategie?

De leden van de VVD-fractie vernemen graag een huidige stand van zaken en horen ook graag op welke wijze het parlement en de agrarische sector zal worden betrokken bij de totstandkoming van de nationale doelen zoals geformuleerd in de Van boer tot bord-strategie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van de agenda van dit schriftelijk overleg. Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen die zij hierover willen voorleggen.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en Nationaal Strategisch Plan (NSP)

De leden van de D66-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat bij deze Raad mogelijk aanvullende informatie zal worden verschaft met betrekking tot nadere uitwerkingen en vereisten voortkomend uit de gedelegeerde- en uitvoeringshandelingen die de uitwerking van het NSP kunnen beïnvloeden. Kan de Minister schetsen welke nadere uitwerkingen en vereisten zij hierbij verwacht? Kan zij de Kamer hiervan direct na de Raad op de hoogte stellen, inclusief haar plannen om deze te verwerken in het NSP? Ook zouden deze leden graag nog wat meer duidelijkheid krijgen over dierenwelzijn in het NSP, ook omdat zij begrijpen dat in deze Raad aandacht zal worden besteed aan het paper van de Vughtgroep over nadere regelgeving voor de verbetering van het dierenwelzijn. Zoals deze leden al hebben aangekaart in het commissiedebat over het NSP vorige week, vinden zij het belangrijk dat in dit NSP binnen de ecoregelingen expliciet aandacht wordt besteed aan dierenwelzijn. Zou de Minister nader kunnen duiden hoe de ambitieuze plannen in het paper van de Vughtgroep hun weerslag zullen krijgen binnen het NSP? Hoe laat zij de plannen ook zo goed mogelijk aansluiten bij de plannen in het End the Cage Age-initiatief? Is zij het ten slotte met deze leden eens dat deze Raad bij uitstek de mogelijkheid biedt om ook andere landen aan te sporen hun NSP te gebruiken om maatregelen ter bevordering van het dierenwelzijn te stimuleren?

Bossenstrategie en Biodiversiteitsstrategie

De leden van de D66-fractie zijn positief over het feit dat de Europese Commissie voor 2030 drie miljard extra bomen wil planten. Heeft de Minister al een beeld hoe het certificeringssysteem eruit ziet dat de Europese Commissie wil oprichten voor duurzaam bosbeheer? Wanneer moeten de lidstaten een strategisch bosplan hebben opgesteld? Heeft Nederland hiertoe al een aanzet gemaakt? Deze leden lezen dat dat de Commissie eind 2021 zal komen met een wetgevend voorstel voor ecosysteemherstel, als onderdeel van de EU-biodiversiteitsstrategie. Is er al een datum bekend? Kan de Minister uiteenzetten hoe Nederland de beschikbaarheid van ecosystemendiensten, waaronder koolstofopslag, wil belonen? Deze leden zijn van mening dat het doel om 30% van het landoppervlak te beschermen, ook moet gelden voor Nederland. Gaat de Minister zich inzetten om deze doelstelling ook per lidstaat te verplichten?

Visserij

De leden van de D66-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van de verschillende bespreekpunten over visserij bij deze Raad. De leden lezen dat het advies Maximum Sustainable Yield (MSY) om het kabeljauwbestand te laten herstellen nu op -10.3% staat, en dat Nederland afhankelijk van het voorstel van de Commissie op basis van dit advies, zal instemmen. Met welke bandbreedte aan percentages is de Minister bereid

akkoord te gaan? Is de Minister het met deze leden eens dat dit zo dicht mogelijk op het MSY-advies moet zitten, al dan niet het advies direct moet volgen? Zo nee, waarom niet? Ook lezen deze leden dat de Minister hoe dan ook niet akkoord zal gaan met een korting op schol omwille van het feit dat kabeljauw minimaal bijgevangen wordt in gerichte schol visserijen. Kan zij nader uiteenzetten waarom niet? Welke risico's kleven daaraan voor het herstel van het visbestand? Is de Minister het eens met deze leden dat het herstel van het bestand voorop zou moeten staan, omdat dit uiteindelijk ook het beste is voor het behoud van de visserij?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de onderliggende stukken voor het schriftelijk overleg over de Landbouw- en Visserijraad op 11 en 12 oktober 2021 en hebben nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie merken op dat zij enige tijd geleden schriftelijke vragen hebben gesteld over het vissen in windparken. Deze leden verwonderen zich er enigszins over dat er nu wel een experiment opgestart mag worden om te bekijken op welke manier vissen in windparken toch mogelijk zou zijn maar dat daarbij een aantal vismethoden, waaronder staandwantvisserij en jigging, bij voorbaat uitgesloten worden. Kan de Minister aangeven welke overwegingen hier aan ten grondslag liggen? De Minister geeft in antwoord op de Kamervragen van deze leden aan dat wel met deze vormen geëxperimenteerd kan worden buiten een windpark. Wat zijn de argumenten om een experiment buiten een windpark wel toe te staan, maar erbinnen niet? In hoeverre spelen principiële redenen op de achtergrond een rol? Zij merken op dat de termijn voor het indienen van voorstellen voor het experiment binnen de windparken zeer binnenkort sluit. Zij hebben begrepen dat er nauwelijks interesse is en er mogelijk helemaal geen aanvragen zijn gedaan. Kan de Minister dit bevestigen? Kan de Minister tevens aangeven wat dit gebrek aan interesse betekent voor de toekomst van vissen in windparken? Is zij bereid om alsnog weer met de sector in gesprek te gaan om een experiment vorm te geven waardoor vissers wel interesse hebben om deel te nemen?

De leden van de CDA-fractie constateren dat de situatie voor veel vissers momenteel zorgelijk is. Het water staat hen aan de lippen en sommige vissers kiezen er al voor om niet meer uit te varen maar om de saneringsregelingen af te wachten. Het is dan ook belangrijk dat er snel duidelijkheid voor hen komt. Deze leden merken op dat de Minister eerder aangaf dat er problemen waren met de saneringsregelingen en staatssteun. Kan zij aangeven wat op dit moment de stand van zaken is en op welke termijn er duidelijkheid komt voor de vissers? Kan de Minister tevens toelichten of en welke beperkingen zij voornemens is om in te bouwen in de saneringsregeling (zoals een verbod op investeren indien een bedrijf enkele schepen wil saneren en met een kleinere vloot van duurzame schepen door wil gaan)? Klopt het dat bij schepen ouder dan bijvoorbeeld 20 jaar er een korting op saneringsgeld wordt toegepast waardoor deelname aan sanering veel minder aantrekkelijk zal zijn?

De leden van de CDA-fractie lezen dat de Minister stelt dat de ruil van quota met Noorwegen niet eenvoudiger zal worden, omdat het wetenschappelijk advies voor de Total Allowable Catch (TAC) voor blauwe wijting aanzienlijk lager is dan vorig jaar. Deze leden ontvangen signalen dat Noorwegen en de Faeröer hun eigen quota stelselmatig hoger vaststellen en dat zij daarmee overbevissing veroorzaken en vissers uit de Europese Unie benadelen. Herkent de Minister dit beeld? Welke mogelijkheden ziet zij om druk uit te oefenen om te zorgen voor een evenwichtige

verdeling van duurzame vangstmogelijkheden, bijvoorbeeld met handelsmaatregelen als het beperken van de import van kweekzalm?

Tevens krijgen de leden van de CDA-fractie signalen dat de fluctuaties in wetenschappelijke berekeningen over visbestanden het vertrouwen in de wetenschap onder vissers ondermijnen en soms ook onterecht suggereren dat er een aanslag op visbestanden wordt gedaan. De wetenschap zou achterlopen bij de werkelijke biologische ontwikkeling op zee (bijvoorbeeld als het gaat om zeebaars), met als gevolg dat discarden (en daarmee voedselverspilling) in de hand wordt gewerkt. Herkent de Minister dit signaal? Welke mogelijkheden ziet zij om hiervoor met een oplossing te komen?

De leden van de CDA-fractie merken op dat technische maatregelen door het Verenigd Koninkrijk in de vorm van voorwaarden aan vistuig en te gebruiken maaswijdte ervoor zorgen dat vissers worden geconfronteerd met steeds wisselende technische voorwaarden afhankelijk van waar zij vissen. Wat is de reactie van de Minister op de onwerkbaar situatie die hierdoor voor vissers ontstaat? Welke stappen worden er, in EU-verband, genomen om hier verandering in te brengen? Tevens constateren deze leden dat Nederland in het kader van kabeljauwbescherming op de Noordzee nog steeds een aantal strengere maatregelen hanteert die in EU-verband reeds in 2018 zijn afgeschaft. Ook deze maatregelen dragen bij aan de hierboven genoemde onwerkbaar situatie waar vissers mee worden geconfronteerd. Is de Minister bereid om deze eenzijdige Nederlandse regels te schrappen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de CDA-fractie merken op dat de Fit-for-55 voorstellen, met name de verhoging van de brandstofheffing, eigenaren en de opvarenden van de Nederlandse vissersvloot zullen confronteren met grote kostenverhogingen die kunnen oplopen tot meer dan 1.000 euro per week. Deze leden vragen de Minister hoe zij hier tegen aankijkt. In hoeverre ziet zij deze maatregel als proportioneel? Wordt met deze maatregelen een juiste balans bereikt tussen het beperken van CO₂-uitstoot en het stimuleren van verduurzaming?

De leden van de CDA-fractie lezen in de brief van de Minister over de voortgang van de implementatie van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) dat de gemeenschappelijke aanbeveling voor instandhoudingsmaatregelen met visserijbeperkingen voor de Nederlandse gebieden is ingediend bij de Europese Commissie. Deze leden merken op dat deze maatregelen echter niet overeenkomen met wat is afgesproken in het Noordzeeakkoord. Zij vragen de Minister of het juist is dat dit tot gevolg zal hebben dat gebieden zullen worden gesloten die, als de afspraken uit het Noordzeeakkoord ingaan, weer open zullen gaan. Waarom heeft de Minister er niet voor gekozen om de meest recente versie van voorstellen tot bescherming in te dienen bij de Commissie? Onderkent de Minister dat deze stap bij sommige partijen het beeld zal oproepen dat de afspraken uit het Noordzeeakkoord er blijkbaar niet toe doen? Wat is haar reactie hierop?

De leden van de CDA-fractie merken op dat de strategische richtsnoeren EU-aquacultuur een heldere ambitie neerzetten om het onbenutte potentieel van productie en afzet van de duurzame en gezonde aquacultuur te benutten. Zij steunen deze ambitie en stellen vast dat de Minister dat ook doet. Deze leden merken op dat de sector recent een visie heeft uitgebracht die hieraan invulling geeft en waarin wordt gesproken over een verdubbeling met de natuurinclusieve kweek op de Voordelta/Noordzee. Zij vragen of de Minister bekend is met deze visie en wat haar appreciatie daarvan is. Kan de Minister tevens aangeven wat de betekenis

is van de Europese ambitie voor productie en afzet voor de Nationale Eiwitstrategie? Zijn de middelen die beschikbaar komen uit het Europees Maritien, Visserij en Aquacultuur Fonds (EMVAF) voldoende om het onbenutte potentieel te benutten? Zo nee, zijn er hiervoor andere Europese en nationale middelen beschikbaar?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

Landbouwgif: flumioxazine

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van het feit dat de Europese Commissie tijdens het komende overleg van het Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (SCoPAFF) op 20 en 21 oktober zal voorstellen om de toelating van het landbouwgif flumioxazine te vernieuwen. Flumioxazine is een onkruidverdelger, waarvan de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) in haar meest recente risicobeoordeling¹ concludeert dat er gegevens ontbreken over pesticideresten op producten, consumentenveiligheid en mogelijke grondwatervervuiling. Bovendien is flumioxazine niet alleen zeer giftig voor algen en waterplanten, maar is het ook giftig voor regenwormen, honingbijen, vissen en ongewervelde waterdieren. Tenslotte schrijft de EFSA dat het hormoonverstorende effecten op mensen en dieren niet kan uitsluiten. Kan de Minister bevestigen dat in de Europese Unie het voorzorgsbeginsel geldt, waarbij een stof niet toegelaten zou moeten worden tenzij het bewezen veilig is? Kan de Minister bevestigen dat de Europese verordening 1107/2009 voorschrijft dat alleen pesticiden toegelaten kunnen worden waarvan bewezen is dat ze niet hormoonverstorend zijn? Kan de Minister bevestigen dat de originele toelating van flumioxazine eigenlijk al afgelopen was, maar dat deze stof maar liefst acht keer procedureel is verlengd (wat betekent dat de toelating acht keer is opgerekt zonder dat de verplichte risico-herbeoordeling was afgerond)? Kan de Minister bevestigen dat de nu voorgestelde vernieuwing van flumioxazine om een toelating van tien jaar zou gaan? Hoe beoordeelt de Minister het feit dat de Europese Commissie dit voorstelt, terwijl de stof niet bewezen veilig is? Is de Minister voornemens om tijdens dit SCoPAFF-overleg tegen de vernieuwing van de toelating van flumioxazine te stemmen? Kan de Minister dit onderwerp ook ter tafel brengen tijdens de Landbouw- en Visserijraad van 11 en 12 oktober? Op welke manier gaat de Minister de Europese Commissie erop wijzen dat het zich met het voorstel voor vernieuwing van de toelating van flumioxazine in feite niet aan de eigen wetgeving houdt? Kan de Minister de Europese Commissie verzoeken het voorstel tot vernieuwing in te trekken en in plaats daarvan met een voorstel voor een verbod te komen? Zo nee, waarom niet?

Bossenstrategie, LULUCF, landbouw en klimaat

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van de Europese Bossenstrategie. Een strategie waar je bijna niet tegen kunt zijn wanneer je hoort dat er drie miljard bomen zullen worden geplant. Maar naast het planten van bomen is het behoud van bomen voor de korte termijn nog belangrijker voor het klimaat en de biodiversiteit. Uit een recent verschenen rapport van de Europese Rekenkamer komt naar voren dat de afgelopen dertig jaar de kwaliteit van het Europese bos verslechterd is. Slechts 14% van de Europese bossen is in goede staat. De verslechtering komt mede door verstedelijking, luchtvervuiling en droogte. Ook is illegale houtkap een probleem. Als gevolg van de

¹ EFSA conclusion on pesticide peer review, «Updated peer review of the pesticide risk assessment of the active substance flumioxazin», EFSA Journal 2020;18(9):6246, <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6246>

verslechtering, verwijderen de bossen ieder jaar minder CO₂ uit de lucht. Daarnaast blijkt dat het behoud van bossen in de tropen een bijna vier keer zo groot verkoelend effect op het klimaat heeft als bossen in regio's met een gematigd of subarctisch klimaat². Deze leden steunen de ambitie om bomen bij te planten, maar vinden dat deze bomen niet ten koste mogen komen van bestaande natuur en biodiversiteit. Deelt de Minister het inzicht dat er geen bosbouw kan plaatsvinden in bossen die CO₂ opvangen en bijdragen aan biodiversiteit?

Bovendien vinden de leden van de Partij voor de Dieren-fractie dat de Europese bossen overvraagd worden met de bossenstrategie: niet alleen moeten de bomen bijdragen aan CO₂-opslag en aan de biodiversiteitsstrategie, ook wordt hiermee toegewerkt naar een biobased economie: het kappen van bomen voor het bouwen van huizen en het produceren van (niet duurzame) energie. Deze leden merken op dat niet alles overal tegelijk kan. Zeker niet zolang we niet eerst inzetten op het behoud van biodiverse bossen in binnen- en buitenland, reductie van CO₂-uitstoot en verminderen van het gebruik van natuurlijke grondstoffen. Ondertussen is er nog geen duidelijkheid over de belangrijkste onderdelen van de strategie, namelijk waar de bomen zullen komen, wat haar definities van duurzaam bosbeheer en oerbos zijn en wat strikte bescherming betekent. Mag men nog steeds bouwen in het bos dat strikt beschermd is, zoals nu ook nog mag? Worden het ongestoorde bossen waarin biodiversiteit en robuuste natuur centraal staat, of de recreatie van mensen? Wat is de inzet van Nederland met betrekking tot het vaststellen van deze definities? Het rapport van de Rekenkamer stelt bovendien dat de Europese Commissie krachtiger maatregelen had kunnen nemen om de bossen in de EU te beschermen op de gebieden waar de EU volledig bevoegd is om op te treden. Zo zou er meer kunnen worden gedaan om illegale houtkap te bestrijden en de bosbouwmaatregelen in het kader van plattelandsontwikkeling meer te richten op biodiversiteit en klimaatverandering³. Deelt de Minister de conclusies van het rapport? Hoe kan de bossenstrategie bijdragen aan het behoud en verbeteren van het bestaande bos? Hoe gaat deze nieuwe strategie eenzelfde falen voorkomen en wat gaat Nederland hieraan doen?

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie merken daarnaast op dat de landbouw, met haar gigantische bijdrage aan klimaatverandering en ontbossing met name in de tropen, buiten schot blijft. Deelt de Minister het inzicht dat de effecten van de landbouw in binnen- en buitenland, met name vanwege de ontbossing meegenomen moeten worden in zowel de bossenstrategie als de LULUCF, graag uitgesplitst naar strategie en verordening? Zo nee, waarom niet? Deelt de Minister het inzicht dat aparte, bindende reductiedoelstellingen voor landbouw moeten worden opgesteld in de LULUCF? Zo nee, waarom niet? Deelt de Minister het inzicht dat de verhoogde algehele doelstelling van de LULUCF nog steeds te laag is om te voldoen aan het Parijs-akkoord? Zo nee, waarom niet? Vindt de Minister ook dat de LULUCF-ambitie van Nederland om in 2030 slechts 0,2 megaton CO₂ van 4,7 megaton te verminderen niet de urgentie aantoont en dat we moeten inzetten op het opvangen van meer CO₂? Is de Minister het ermee eens dat het vernatten van de veeweidegebieden dit in één keer oplost, aangezien dit 0,2 megaton CO₂ opslaat, aldus Urgenda⁴ en zodoende zo snel mogelijk (minimaal binnen twee jaar) moet worden uitgevoerd? Wat vindt de Minister van het idee om bestaand bos, waarin bosbouw wordt bedreven, tot landbouw te rekenen en niet tot natuur?

² <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/09/30/bossen-zorgen-soms-voor-opwarming-a4060252>

³ <https://www.eca.europa.eu/nl/Pages/DocItem.aspx?did=59368>

⁴ <https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/Berekening-Maatregel-12-Versneld-Vernatten-Veenweide.pdf>

Europees burgerinitiatief: End the Cage Age

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie zijn blij dat, na de positieve reactie van de Europese Commissie, ook het Nederlandse kabinet het burgerinitiatief «Stop de kooien» ondersteunt. Het Europese burgerinitiatief End the Cage Age werd ondertekend door zo'n 1,4 miljoen mensen en heeft geleid tot het voornemen van de Europese Commissie om in 2023 te komen met een wetgevingsvoorstel om kooien uit te faseren en uiteindelijk te verbieden voor opfokleghennen, leghennen, vleeskuiken- en leghenouderdieren, zeugen (kraamboxen en andere boxen), konijnen, kwartels, eenden en ganzen.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie zijn met de Minister van mening dat een verbod op het houden van dieren in kooien niet alleen moet gelden voor dieren die worden gehouden in de vleesindustrie, maar ook voor dieren die worden gehouden in de pelsdierhouderij, althans zolang deze sector nog niet is beëindigd. Deze leden roepen de Minister dan ook op om zich tevens te blijven inzetten voor een verbod op de pelsdierhouderij. Ook om te voorkomen dat investeringen in andere huisvestingsystemen voor de pelsdierhouderij over een aantal jaren met (Europees) belastinggeld zullen moeten worden gecompenseerd. Is de Minister bereid dit punt mee te nemen in de discussie? Nu Denemarken (na China de grootste nertsenfokker ter wereld) heeft besloten om de sector nog een extra jaar stil te leggen, is dit een goed moment om deze sector voor eens en altijd te beëindigen in heel Europa.

Visserij

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie merken op dat uiterlijk in 2020 overbevissing in Europa geëindigd zou zijn. Nog steeds vindt deze gelegaliseerd plaats. Niet alleen is er veel mis bij de weging van vis aan land, waarbij miljoenen kilo's vis door de mazen van de weegschaal glijpen⁵. Ook spreken lidstaten onderling hogere vangstquota met elkaar af⁶ dan de voorgestelde TAC.

Maar veel zorgelijker is dat onderzoek laat zien dat deze TACs bijna twee keer zo hoog zijn als verantwoord is op basis van wetenschappelijk onderzoek⁷. Dit komt onder meer omdat de term «safe biological limits-veilige biologische grenzen», die de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) hanteert niet overeenkomt met het voorzorgsprincipe van de Verenigde Naties⁸. Waarschijnlijk is de overeenkomst tussen de Europese Commissie en ICES, waarin ICES om advies wordt gevraagd, de belangrijkste reden voor het uitblijven van vooruitgang bij het terugdringen van overbevissing in het noordoostelijke gedeelte van de Atlantische Oceaan, zoals onderzoek aantooit⁹. Kan de Minister aangeven welke prioriteiten Nederland heeft doorgegeven met betrekking tot vangstmogelijkheden? Deelt de Minister het inzicht dat de TACs niet

⁵ <https://www.groene.nl/artikel/twee-inspecteurs-voor-de-totale-zee> – Mei 2021 – Groene Amsterdammer

⁶ <https://neweconomics.org/2020/03/landing-the-blame-overfishing-in-the-northeast-atlantic-2020>

⁷ blz 3 «In other words, the precautionary TAC advised by ICES on request by the EC for consideration by the Council of Ministers is nearly twice as high as the TAC that would result from the MSY level prescribed by the CFP [1] CFP, Common Fisheries Policy. Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy, Off. J. Eur. Union 354 (2013) 22-61. uit Marine Policy mei 2020- <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0308597X20309283>

⁸ Annex 2 van UN fish stock agreement, UNLCOS (law of the seas) en de Gemeenschappelijk Visserijbeleid

⁹ Marine Policy mei 2020- <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0308597X20309283>

gebaseerd zijn op het zogenaamde voorzorgsbeginsel, zoals vastgesteld in de Overeenkomst van 1995 over de toepassing van de bepalingen van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee die betrekking hebben op de instandhouding en het beheer van de grensoverschrijdende en de over grote afstanden trekkende visbestanden? Kan de Minister aangeven hoe het voorzorgsprincipe, zoals opgesteld door VN, meegenomen wordt in het kader van de blauwe economie?

Kan de Minister aangeven wat het standpunt van Nederland is met betrekking tot subsidies voor brandstof voor vissersschepen in Europa, aangezien Europa aandringt op vrijstellingen hierover tijdens de besprekingen van de World Trade Organization (WTO)¹⁰? Deelt de Minister het inzicht dat subsidies die bijdragen aan het verlies van biodiversiteit uitgefaseerd dienen te worden? Is de Minister bereid om actief uit te dragen dat subsidies voor brandstof voor visserijsschepen eindigen, tijdens de WTO-onderhandelingen? Zo nee, waarom niet?

Ook met het welzijn van de vis gaat het niet goed. Afgelopen week ging Compassion in World Farming het land door met een gigantische zalm om vissenwelzijn onder aandacht te brengen. Nog steeds lijden miljarden vissen tijdens de vangst, de slacht en in kwekerijen. In viskwekerijen leven de vissen met duizenden soortgenoten in krappe tanks, waardoor ze geen ruimte hebben voor natuurlijk gedrag, wat leidt tot verhoogde risico's op ziekte en sterfte.

Kan de Minister aangeven hoe dierenwelzijn meegenomen is in de EU-kweekvisserijvisie en welke acties concreet zijn voorgesteld door de EU op dit gebied, zoals in de aquacultuurstrategie wordt benoemd? Kan de Minister aangeven waar Nederland en de EU staan met betrekking tot het ontwikkelen van welzijnsindicatoren, aangezien in het Nationaal Strategisch Plan (2014–2020) al staat dat de Commissie wetenschappelijk advies per vissoort blijft inwinnen en kwesties rond viswelzijn in de aquacultuur evalueert, zodat passende maatregelen kunnen worden genomen? Deelt de Minister het inzicht dat er geen sprake is van duurzame kweekvisserijen, wanneer vissen in kwekerijen vis of vismeel te eten krijgen? Hoe kijkt de Minister tegen het stimuleren van het eten van mosselen wanneer je bedenkt dat de wateren vol met plastic, poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) en perfluoroctaansulfonaten (PFOS) zitten? Hoe gaat de Minister voorkomen dat mensen plastic, PFAS of PFOS binnenkrijgen via mosselen of andere schelpdieren? Kan de Minister aangeven of mosselen en zeegroenten uit de Westerschelde momenteel geconsumeerd kunnen worden, gezien de dumping van PFOS door 3M¹¹?

Tot slot, merken de leden van de Partij voor de Dieren-fractie op dat afgelopen week het Nederlands Visbureau¹² een nieuwe reclame heeft opgestart om makreel te promoten. Kan de Minister aangeven of het Nederlands Visbureau hiervoor Europese subsidies heeft ontvangen en, zo ja, om welke bedragen het gaat? Kan de Minister aangeven hoe ze uitvoering geeft aan de aangenomen motie om promotiesubsidies voor vis in Europa aan te kaarten (Kamerstuk 33 50, nr. 87)?

¹⁰ <https://www.politico.eu/article/eu-fishing-rules-subsidies-overfishing-wto-deal/>

¹¹ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/vis-en-zeegroenten-uit-de-westerschelde-laat-willy-staan-zorgen-over-grote-concentraties-giftige-pfos-in-zeeuws-water/>

¹² <https://visbureau.nl/>

Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

De leden van de Volt-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de agenda voor de Landbouw- en Visserijraad en hebben de volgende vragen.

GLB-NSP

Verwacht de Minister een aanpassing van het voorziene tijdspad voor de opstelling en indiening van de Strategisch Plannen? Zal de Minister streven naar een aanpassing van het voorziene tijdspad indien dit ter tafel komt? Welke informatie verwacht de Minister van het Voorzitterschap en van de Europese Commissie over nadere uitwerkingen en vereisten voortkomend uit de gedelegeerde- en uitvoeringshandelingen, die hun beslag dienen te krijgen in de op te stellen plannen? Verwacht de Minister aan al deze mededelingen te voldoen? Hoe voorziet het NSP in de nadere uitwerkingen en vereisten voortkomend uit de gedelegeerde en uitvoeringshandelingen, die hun beslag dienen te krijgen in de op te stellen plannen? Wat is de positie van de Minister ten aanzien van het transparanter maken van het evaluatieproces van het NSP? Heeft de Minister of hebben ambtenaren op het ministerie gesproken met de Europese Commissie over de huidige ideeën voor het NSP? Hoe ziet de Europese Commissie de plannen voor het NSP in haar huidige vorm? Heeft de Commissie aanbevelingen gedaan ter verbetering van de huidige vorm van het NSP? Zo ja, kan de Minister deze met de Kamer delen en toelichten?

Fit-for-55 pakket

LULUCF

Het doel voor 2030, namelijk een maximale uitstoot van 4,5 megaton CO₂ equivalent in de LULUCF-sector lijkt op basis van een analyse van de National Inventory Report (NIR) realiseerbaar en met het huidige beleid in Nederland gemakkelijk gehaald te worden. Deelt de Minister deze conclusie en kan de Minister een ruwe schets geven over welke sectoren welke bijdragen zullen gaan leveren in haar plannen? Acht de Minister het huidige doel zoals gesteld in de LULUCF-verordening voldoende ambitieus? Zal de Minister erop inzetten om de maximale uitstoot nog verder terug te dringen dan de minimale 4,5 megaton? Om de doelen van 2031–2035 te halen moet Nederland in juni 2024 de nationale energie- en klimaatplannen presenteren. Heeft het kabinet al een start gemaakt met deze plannen? Wat is het tijdspad waarin deze plannen met de Kamer gedeeld zullen worden? Voor het doel «klimaatneutraal in 2035» wordt gestreefd naar een klimaatneutraliteit op EU-niveau. Nederland daarentegen heeft relatief hoge emissies via landbouw, landgebruik en weinig vastlegging via bosbouw tegenover andere lidstaten die netto vastlegging in het landgebruik en de bosbouw hebben en relatief lagere emissies uit de veehouderij. Zal de Minister zelf ook streven naar een nationale klimaatneutraliteit? Op welke manier zal Nederland proberen dit doel te behalen? Zal Nederland informatie uitwisselen met andere lidstaten en *best practices* ophalen om ook nationaal klimaatneutraal te kunnen zijn in 2035? Kan de Minister een indicatie geven over hoe het NSP zal voorzien in het behalen van deze doelstellingen? Wat is de appreciatie van de Minister over het meer in lijn brengen van de LULUCF-verordening onder het Europese Emissions Trading System (ETS)? Staat de Minister positief tegenover het uiteindelijk onderbrengen van de LULUCF-verordening met het ETS? Kan de Minister een appreciatie geven van het krachtenveld in de Raad met betrekking tot de LULUCF-verordening? Kan de Minister een overzicht geven hoe de LULUCF-verordening zich

verhoudt tot de EU-Bossenstrategie en de interactie tussen de doelen van beide strategieën verder toelichten, alsook hoe zij deze doelen wil behalen?

De Europese Commissie gaat, zoals eerder aangekondigd in de Van boer tot bord-strategie, eind 2021 een Carbon Farming initiative publiceren en daarnaast in 2023 een mechanisme voorstellen voor de certificering van koolstofvastlegging waarmee boeren en andere landgebruikers gestimuleerd worden om de vastlegging van koolstof (in de bodem) te bevorderen dan wel emissies te voorkomen. De grootste financieringspost om boeren en bosbouwers te belonen voor het vastleggen of minder emitteren van CO₂ is het GLB via de eco-regelingen. In de Nederlandse aanbevelingen, gedaan door de Europese Commissie omtrent het verhogen van de capaciteit van koolstofopslag, is het herstel van veengronden en het verminderen van overige broeikasgasemissies door de veehouderij en bemesting. Hoe voorziet het NSP in het behalen van de doelstellingen van het Carbon Farming initiative? Op welke manier zal het NSP boeren ondersteunen om het vergroten van de capaciteit voor koolstofopslag te stimuleren?

Herziening Europese handelsnormen

De Minister geeft aan in haar brief een voorstander te zijn van de voorgenomen aanpassing van de Europese handelsnormen. Daarnaast geeft de Minister aan dat er een aparte vragenlijst is voorgelegd aan de autoriteiten van de lidstaten. Kan de Minister een indicatie geven van de Nederlandse inbreng in deze vragenlijst? Heeft Nederland (dan wel via de regering, dan wel via de ministeries) meegedaan aan de openbare consultaties? Zo ja, kan de Minister toelichten wat daar de Nederlandse inbreng was? Wanneer kan de Kamer een BNC-fiche verwachten over de herziening? Kan de Minister voor die tijd al een uiteenzetting geven van de Nederlandse inzet op dit dossier en aangeven op welke specifieke punten Nederland inzet voor de publicatie van het Commissievoorstel? Wat betekent de herziening van de Europese handelsnormen op de interne markt voor het gelijke speelveld op de globale markt? Zullen de normen die op de interne markt ook gelden voor importproducten? Verwacht de Minister op dit punt beweging onder het Franse voorzitterschap? Hoe staat de Minister tegenover het Franse voorstel om tarieven te heffen aan de grens voor landbouwproducten die niet aan dezelfde standaarden voldoen als de producten op de interne markt? Hoe verhoudt zich dit voorstel tot de wet internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen?

Bossenstrategie

In het BNC-fiche van de EU-bossenstrategie geeft de Minister aan groot belang te hechten aan de coherentie tussen de EU-bossenstrategie en de andere voorstellen en instrumenten, zijnde de EU-Biodiversiteitsstrategie, de herziening van de LULUCF-verordening en de Richtlijn Hernieuwbare Energie alsook de herziening van de Europese houtverordening. Het kabinet gaf hierin ook aan erop toe te zien dat deze coherentie gewaarborgd zal worden. Hoe zal de Minister erop toezien dat dit ook gebeurt? Hoe voorziet de implementatie van de bossenstrategie in deze coherentie? Hoe verhoudt de EU-bossenstrategie zich tegenover het te verwachten wetgevingsvoorstel omtrent het op de interne markt van de EU brengen van producten die gerelateerd zijn aan ontbossing of bosdegradatie? Is de Minister tevreden met de voortgang op dit dossier? Verwacht de Minister dat deze wetgeving voldoende is om een gelijk speelveld te garanderen? Hoe verhoudt de te verwachten wetgeving rondom internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen zich tot de

EU-bossenstrategie? Wat is het tijdspad voor de implementatie van de EU-bossenstrategie? Op welke termijn wil de Minister voldoen aan de doelen gesteld in de EU-bossenstrategie? Kan de Minister een eerste inzicht geven in de concept-conclusies en de Nederlandse inbreng daarvoor? Wat zijn de reserves van de Minister met betrekking tot de conceptconclusies? Verwacht de Minister hier nog verandering in te kunnen brengen tijdens de Raad? Zo nee, wat is hiervoor de reden? Kan de Minister daarvoor een indicatie geven van het krachtenveld in de Raad?

Verschillende lidstaten hebben zorgen geuit over het feit dat de bevoegdheid voor bosbeleid voornamelijk bij de lidstaten ligt, waardoor er geen doelstellingen voor gemeenschappelijk bosbeleid zijn vastgelegd, zoals dit bijvoorbeeld wel het geval is bij landbouwbeleid (GLB). Hoe staat de Minister tegenover het onderzoeken van de mogelijkheden voor een gemeenschappelijk bosbeleid? Wat zijn volgens de Minister de voordelen van het houden van de bevoegdheden voor bosbeleid op lidstaatniveau? Kan de Minister een appreciatie geven van de positie van 11 lidstaten die hun zorgen hebben geuit over de EU-bosstrategie en de voorstellen die daaruit voort zullen komen, met name in relatie tot het subsidiariteitsvraagstuk?

Verder wil de Europese Commissie een nieuw vrijwillig certificeringssysteem opzetten voor duurzaam bosbeheer. Hoe ziet de Minister deze certificering voor zich en waar gaat ze op inzetten in de Raad? Zijn er voldoende waarborgen ter controle van de implementatie van de EU-bossenstrategie? Zo ja, hoe wordt de implementatie per lidstaat gecontroleerd en opgevolgd? Wat is hiervoor de Nederlandse inzet? De Europese Rekenkamer publiceerde recentelijk een rapport met aanbevelingen voor de EU-bossenstrategie. Wat is de appreciatie van de Minister van dit rapport? Zal zij zich in de Raad hard maken voor de overname van deze aanbevelingen in de EU-bossenstrategie? Zal de Minister deze aanbevelingen meenemen en implementeren in de Nederlandse uitwerking van de EU-bossenstrategie? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet? De Minister heeft in een eerdere schriftelijke beantwoording aangegeven dat ze overweegt om biologische landbouwers in het puntensysteem voor de ecoregelingen standaard op het premieniveau goud uit te betalen. Kan de Minister een nadere toelichting geven van de uitbetaling voor de ecoregelingen op de niveaus goud, zilver en brons. Wanneer wordt welk niveau gehaald?

Vragen en opmerkingen van het lid van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie ontvangen signalen vanuit de visserijsector over het hanteren van aanvullende eisen en criteria door de Europese Commissie boven op de afgesproken MSY-benadering en bandbreedte, over het niet meewegen van hogere visvangsten en het achterlopen op de werkelijke biologische ontwikkeling van visbestanden (zeebaars, kabeljauw), over het onvoldoende inspelen op veranderende verspreiding van visbestanden door klimaatverandering en over forse neerwaartse bijstelling van paaijbestanden (tong, schol), waarbij de bijstelling veel groter is dan de visserijaanvoer. Herkent de Minister deze signalen en wil zij deze meenemen naar Brussel?

De leden van de SGP-fractie lezen dat de Minister zich ten aanzien van onder meer de Effort Sharing Regulation (ESR) en de LULUCF-verordening wil inzetten in lijn met de betreffende BNC-fiches. In de ESR-verordening wordt de doelstelling voor emissiereductie in de sectoren landbouw, gebouwde omgeving en transport aangescherpt. Het zou betekenen dat Nederland in deze sectoren twaalf procentpunt meer emissiereductie moet leveren, terwijl de huidige doelstelling al moeizaam

bereikt zou worden. Deze leden constateren dat in de recente analyse van het Planbureau voor de Leefomgeving heel beperkt in wordt gegaan op de gevolgen van de 48%-doelstelling voor de landbouw. In het BNC-fiche blijft dit ook achterwege. Kan de Minister nader aangeven in hoeverre zij de genoemde aangescherpte doelstelling haalbaar acht voor de landbouw, gelet op de financiële positie van landbouwbedrijven? Wil zij zich terughoudend opstellen zolang dit niet goed in beeld is?

De leden van de SGP-fractie lezen dat de Minister positief is over de voorgenomen herziening van de Europese handelsnormen. Deze leden hebben in dit verband twee vragen. Zij horen graag of de Minister zich in gaat zetten voor het schrappen van de cosmetische eisen in de handelsnormen voor groente en fruit. Zij vragen tevens aandacht voor de mogelijke nadelen van de aanpassing van handelsnormen voor de visserij(keten). Kan de Minister aangeven hoe de Market Advisory Council hierover heeft geadviseerd? Worden deze bezwaren meegenomen? Verzet de Minister zich tegen het samenvoegen van de handelsnormen voor ingeblikt en vers product? Wil de Minister in overleg met de visserij(keten) bezien hoe onwerkbaar handelsnormen voorkomen kunnen worden?

De leden van de SGP-fractie zien kansen voor vrijwillige vastlegging van koolstof in de bodem en voor het verhandelen van deze koolstofcertificaten. Van belang is dat er een Europees kader komt voor betrouwbare protocollen op basis van daadwerkelijk gerealiseerde koolstofvastlegging. Wil de Minister zich samen met betrokken Nederlandse stakeholders daarvoor inzetten? Biedt de LULUCF-verordening hier voldoende aanknopingspunten voor? Wil zij daarbij meenemen dat voorkomen moet worden dat de markt voor vrijwillige carbon-credits doorkruist wordt door afgedwongen koolstofvastlegging door afnemers?

Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

Het lid van de BBB-fractie heeft kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw en Visserijraad van 11 en 12 oktober alsmede het verslag van de Landbouw en Visserijraad van 5-7 september.

Het lid van de BBB-fractie is blij om te lezen dat er erkenning is voor het platteland in de functie van leverancier van voedsel. Maar in het verslag lijkt het wederom alsof voedselproductie ondergeschikt is aan andere opgaven die nu in de beleidsdoelstellingen van het GLB, voor de Nationaal Strategische Plannen, zijn geformuleerd. Sterker nog: het sturen op doelen zoals klimaat en biodiversiteit is juist contraproductief voor het behalen van drie andere doelen van het GLB: het zorgen voor voldoende voedsel en een redelijk inkomen voor onze voedselproducenten. In de loop der jaren is het budget steeds verder verlaagd, terwijl er doelen aan het GLB worden toegevoegd. Daarbij hebben lidstaten zelf ook de vrijheid om in het NSP een deel van de goede landbouw- en milieuecondities (GLMC) in te vullen. Terwijl onze Nederlandse boeren zo steeds duurzamer moeten produceren, worden nog steeds veel producten die met andere productiestandaarden zijn geproduceerd van buiten Europa, maar door nationale koppen ook binnen Europa, naar ons land geïmporteerd. Kan de Minister aangeven op welke van de GLMC's zij het beleidsvoornemen zwaarder geformuleerd heeft dan de minimumeis van de Europese Commissie voorschrijft? Kan de Minister aangeven of zij daarbij rekening gehouden heeft met de concurrentie- en inkomenspositie van Nederlandse boeren? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

Ondanks dat drie doelen van het NSP geformuleerd zijn ten gunste van de primaire producent, vindt het lid van de BBB-fractie de inzet op een goed inkomen voor boeren en voedselzekerheid nog te mager. Is de Minister

bereid om deze twee punten sterker onder de aandacht te brengen bij de Europese Commissie?

Een zogenaamde «Nationale kop» op beleid zien we ook op het gebied van de visserij. Zo is de maaswijdte voor visserij op kabeljauw voor Nederlandse vissers strenger dan alle andere lidstaten. Dat is zeer complex, voor vissers die in verschillende wateren opereren, zeker nu ook het Verenigd Koninkrijk met eigen bepalingen gaat komen. Is de Minister bereid om deze nationale bepalingen te heroverwegen, en daarbij geen strengere normen te hanteren dan de EU voorschrijft en kan zij haar antwoord onderbouwen?

De Minister gaf in haar vorige antwoorden aan dat «de daadwerkelijke afweging van functies in het landelijk gebied de bevoegdheid is van decentrale overheden en vindt in gebiedsprocessen plaats». Het lid van de BBB-fractie is niet helemaal tevreden met dit antwoord. Kan de Minister aangeven hoe zij dat ziet in het licht van doelstellingen die straks in het NSP geformuleerd worden? Ontkent de Minister de invloed daarvan op functies in het buitengebied?

Ook de bossenstrategie legt een grote claim op de beschikbare landbouwgronden in Nederland, evenals maatregelen die bijvoorbeeld in het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn zijn opgenomen. Kan de Minister aangeven wat de totale druk op het landbouwareaal is wanneer deze beleidsdoelen tezamen (zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn, NSP/GLB en de daarin opgenomen doelen zoals aanvalspan grutto, de bossenstrategie, energietransitie et cetera) ten uitvoering worden gebracht? Kan de Minister becijferen wat dit betekent voor de voedingsstoffenvoorziening van Nederland als lidstaat, ten opzichte van de voedingsstoffenbehoefte van de Nederlandse bevolking?

II Antwoord / Reactie van de Minister

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en de onderliggende stukken van de Landbouw- en Visserijraad. Deze leden hebben daar meerdere vragen en opmerkingen over. Geannoteerde agenda informele Landbouw- en Visserijraad 11-12 oktober 2021

Vaststellen vangstmogelijkheden 2022 Oostzee

De leden van de VVD-fractie lezen dat Noorwegen en de Faeröer inzetten om eigen quota stelselmatig hoger vast te stellen, wat overbevissing veroorzaakt. Daarmee benadelen zij andere EU vissers. Is het niet beter dat middels handelsmaatregelen, bijvoorbeeld het beperken van de import van kweekzalm, er druk uitgeoefend moet worden om te zorgen voor een evenwichtige verdeling van duurzame vangstmogelijkheden, zo vragen deze leden. Is dit ook de lijn die de Minister volgt?

Antwoord

Ik vind het ernstig dat Noorwegen en de Faeröer eilanden (maar ook IJsland) eigenstandig hun vangstmogelijkheden voor in het bijzonder makreel verhogen. Enkele lidstaten van de Europese Unie pleiten al voor handelsmaatregelen. Ik wil eerst van de Commissie weten welke opties hiervoor zijn en ook wat daarvan de consequenties kunnen zijn voor bijvoorbeeld de verwerkende industrie. Ik zal daarom pleiten voor eerst een haalbaarheidsonderzoek naar mogelijke handelsmaatregelen zodat deze afgewogen en gericht ingezet kunnen worden. Daarnaast steunt Nederland in de onderhandelingen met deze kuststaten de uitdrukkelijke

inzet van de Commissie om robuuste verdelingsafspraken overeen te komen en deze te borgen. Dit laat overigens onverlet dat ik ook de Commissie zal steunen waar zij naar mijn verwachting zal voorstellen om voor de totale vangsthoeveelheden per visbestand, het wetenschappelijk advies van ICES te volgen.

Vangstmogelijkheden 2022

De leden van de VVD-fractie lezen dat voorsnog niet bekend is hoe onderhandelingen in onderling verband gaan verlopen. Van welke scenario's gaat de Minister uit en als deze tijdens de decemberraad moeten worden bezegeld, wanneer kan de Kamer dan uiterlijk informatie over de strategie of uitkomsten verwachten?

Wat de leden van de VVD-fractie betreft biedt het perspectief richting onder andere kleinschalige kunst- en binnenvisserij om bijvoorbeeld vangstmogelijkheden voor zeebaars voor 2022 te vergroten. Op welke manier en wanneer wordt geborgd dat de verruiming ten goede komt aan de kleinschalige visserij met staand want, bijvoorbeeld handlijnvisserij en visserij met korven? Is de Minister het eens dat deze kleinschalige vorm van visserij als «low-impact» kan worden gekwalificeerd en hiervan moet kunnen profiteren?

Er wordt door de visserijsector aangegeven dat er fluctuaties zijn in wetenschappelijke berekeningen en ook cijfers worden in twijfel getrokken, bijvoorbeeld over de omvang van het tong bestand. Dit heeft een nadelig voor Nederlandse vissers. Hoe kwalificeert de Minister de berekeningen met betrekking tot de omvang van tong?

Antwoord

De onderhandelingen over de vangstmogelijkheden 2022 met de kuststaten, het VK, Noorwegen en de Faeröer Eilanden vinden in oktober en november plaats. Tijdens de Landbouw- en Visserijraad op 11-12 oktober zal de Raad begeleiding en advies geven aan de Commissie voor de inzet in deze onderhandelingen. Op basis hiervan zal de Commissie een concrete inzet per bestand voorleggen aan de lidstaten voordat de onderhandelingen starten. De uitkomsten van de onderhandelingen worden in de Decemberraad vastgesteld. Ik zal uw Kamer uiteraard informeren zodra meer informatie bekend is over de inzet en het verloop van de onderhandelingen. De lidstaten worden tijdens de onderhandelingen voortdurend betrokken door de Commissie en kunnen de onderhandelingen bijsturen.

Gelet op de toestand van het zeebaarsbestand geldt er een verbod op de commerciële visserij op zeebaars. Er bestaan wel uitzonderingen voor een aantal visserijcategorieën waarbij beperkte (bij)vangsten zijn toegestaan. Deze categorieën zijn de demersale visserij, zegenvisserij, visserij met haken en lijnen en de staand wantvisserij. Deze laatste twee categorieën hebben betrekking op de kleinschalige visserij. Het is positief dat op basis van het wetenschappelijk advies, de vangstmogelijkheden voor zeebaars licht toe kunnen nemen. Ik zal ervoor pleiten in de onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk (VK) dat deze specifieke kleinschalige visserijen in 2022 eveneens moeten kunnen delen in de vangsttoename. Zeebaars is voor deze vissers belangrijk voor het visserij-inkomen.

Elk jaar maakt de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) een schatting van de omvang van het tongbestand op basis van wetenschappelijke modellen. Omdat de omvang van het bestand een schatting is kunnen nieuwe data tot nieuwe inzichten leiden wat grote

gevolgen kan hebben voor het vangstadvis. Zo was vorig jaar de aanname dat er dit jaar een grote aanwas van juveniele tong zou zijn, maar dit bleek kleiner dan verondersteld. Daarom is de het advies naar beneden bijgesteld. Overigens gaat het wel goed met het tongbestand.

Bilaterale consultaties met het VK

Door Brexit verandert besluitvorming. Volgens de leden van de VVD-fractie neemt invloed van lidstaten op besluitvorming af. Ziet de Minister dit ook zo en hoe reageren we als Nederland hierop? Het Verenigd Koninkrijk neemt daarnaast, onder het mom van duurzaamheid, technische maatregelen die puur tegen EU vissers gericht zijn. Wat doet de Minister hieraan?

Antwoord

Het proces voor het vaststellen van de vangstmogelijkheden is aanzienlijk veranderd als gevolg van Brexit, waarbij alle partijen zich opnieuw tot elkaar moeten verhouden. De Europese Commissie voert namens de lidstaten de onderhandelingen met alle derde landen. Dit gebeurt op basis van een mandaat dat door de Raad wordt vastgesteld. De lidstaten worden zowel op technisch als politiek niveau nauw betrokken bij de EU inzet in deze onderhandelingen. De uiteindelijke uitkomsten moeten door de Raad worden vastgesteld in de Europese TAC- en quotaverordening. De eenzijdige vaststelling van technische maatregelen door het Verenigd Koninkrijk is een zorg die de continue aandacht heeft van het ministerie. Op regionaal niveau werken de lidstaten nauw samen om de problemen inzichtelijk te maken zodat de Commissie dit met het VK kan overleggen in het Specialised Committee on Fisheries (SCF) onder de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst met het VK. Dit comité moet het platform worden waarin de EU met het VK afspraken maakt over de technische maatregelen.

Fit for 55- pakket

De Leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de positie van de regering met betrekking tot de herziening van de LULUCF-verordening. Het is goed om te vernemen dat Nederland volgens de boekhoudregels van de huidige LULUCF-verordening naar verwachting zal voldoen aan de doelstelling in de periode 2021–2025. Wel vragen deze leden zich af waarop deze aanname is gebaseerd. Kunnen we dit nu al zeker stellen?

Antwoord

De aanname dat Nederland volgens de boekhoudregels van de huidige LULUCF-verordening naar verwachting zal voldoen aan de doelstelling in de periode 2021–2025 is met name gebaseerd op projecties in de KEV2020. In 2019 was de uitstoot door de landgebruikssector volgens de KEV2020 namelijk 4,8 Mton, waarmee Nederland op dit moment al bijna zou voldoen aan het doel in 2025. Aan de hand van de *no debit rule* komt dat doel volgens de laatste berekeningen namelijk uit op maximaal 4,7 Mton CO₂ uitstoot door landgebruik in 2025. Volgens de KEV2020 is de verwachting dat er een geleidelijke daling zal zijn van de uitstoot door de landgebruikssector in Nederland, tot 4,2 Mton in 2025. Daarbij moet worden aangemerkt dat hierbij wordt uitgegaan van de uitvoering van beleid dat is meegenomen in de KEV2020 en dat ik het geval van emissies door landgebruik natuurlijke verstoring altijd een risicofactor zijn.

Verder lezen deze leden dat het kabinet voorstander is van de voorgestelde versimpeling van de huidige LULUCF-boekhoudsystematiek. Een dergelijke versimpeling maakt de momenteel benodigde complexe vaststelling van referentie-emissies overbodig en maakt betere

monitoring mogelijk. Graag horen deze leden een toelichting hierop. Hoe wordt op dit moment gewerkt met referentie-emissies voor koolstof en hoe gaat dit eruit zien? Is hier ook een parallel te trekken met de fosfaat- en stikstofmetingsystematiek? Immers, net als koolstof, nemen gewassen ook fosfaat en stikstof op. Is de regering voornemens om ook bij fosfaat en stikstof te kijken naar netto-emissie? Graag horen de leden een uitgebreidere toelichting hierop van de regering.

Antwoord

Op dit moment wordt er onder de LULUCF verordening gerapporteerd op basis van zes zogenaamde landgebruikscategorieën. Voor deze landgebruikscategorieën gelden verschillende referentieregels, waarbij met name voor de categorie bossen een gecompliceerde methode is om per lidstaat de referentie exact te bepalen (de *Forest Reference Level*). Deze referenties zijn nodig omdat onder de huidige verordening de bindende doelstelling voor alle lidstaten is dat de netto-koolstofput niet kleiner mag zijn in 2025 dan is bepaald aan de hand van de referenties (de *No debit rule*). Voor Nederland geldt hierdoor een doelstelling van maximale netto uitstoot door de landgebruikssector van 4,2 Mton CO₂ equivalenten in 2025. Door de *No debit rule* los te laten en voor iedere lidstaat te bepalen hoe groot de netto-koolstofput moet zijn in 2030 is het gebruik van landgebruikscategorieën en bijhorende referentieniveaus niet meer nodig. Rapportage door lidstaten zal vervolgens gedaan worden aan de hand van de jaarlijkse broeikasgasemissie rapportages zoals die ook voor andere sectoren geldt.

De vraag of er een parallel te trekken is met de fosfaat- en stikstofmetings-systematiek gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

Het kabinet «waardeert de ambitie van de Commissie om op EU-niveau een klimaatneutrale AFOLU-beleidspijler te realiseren». Wat betekent dit precies? En wat zouden mogelijke consequenties kunnen zijn voor Nederland, zo vragen deze leden de regering.

Antwoord

Dit betekent dat het demissionaire kabinet de ambitie van de Commissie steunt om ook de sectoren die binnen de kaders van een AFOLU-beleidspijler vallen te stimuleren om een belangrijke bijdrage te leveren aan het doel om een klimaatneutrale EU in 2050 te bereiken. Het demissionaire kabinet heeft nog wel behoefte aan nadere toelichting van de Commissie waarom zij denken dat deze AFOLU doelstelling voor de EU bereikbaar is.

Mogelijke consequenties voor Nederland zijn nog niet duidelijk, omdat pas in 2025 de nationale doelstellingen worden vastgesteld. Evenmin is bekend wat de gevolgen voor landbouw zouden zijn van de instandhouding van de huidige klimaatbeleidsarchitectuur, omdat ook de doelen onder de huidige opzet nog niet bepaald zijn voor de periode na 2030.

In de geannoteerde agenda stelt het kabinet dat in het Europees parlement de voorstellen die samen het Fit for 55 pakket vormen «als historisch pakket worden verwelkomd». Tegelijkertijd is de samenhang tussen diverse agenda's en ambities op Europees niveau nog onduidelijk. De leden van de VVD-fractie horen graag hoe het Fit for 55 pakket zich verhoudt tot de Farm-to-Fork strategie, op welke wijze deze samenhang voor Nederlandse boeren wordt gewaarborgd en of de regering kan toezeggen dat stappen en maatregelen in nauwe samenwerking met de agrarische sector worden besproken?

Antwoord

De «Van boer tot bord»-strategie moet zorgen voor een transitie naar een duurzaam voedselsysteem in de EU. Het Europese klimaatbeleid en de Fit for 55% voorstellen dragen naar verwachting bij aan het realiseren van deze transitie en andersom.

Voor elk van de individuele «Van boer tot bord» voorstellen zullen de gebruikelijke consultaties plaatsvinden. Bovendien zal de regering bij de beoordeling van de individuele voorstellen steeds oog blijven houden voor de samenhang met andere maatregelen en doelen. Het Fit for 55 pakket wordt besproken aan de verschillende klimaatbureaus en op termijn zullen er informatiebijeenkomsten worden georganiseerd over het Fit for 55 pakket.

Ook horen deze leden graag op welke wijze het parlement wordt betrokken bij de veelheid aan Europese regelgeving die op de Nederlandse agrarische sector lijkt af te komen. Vanuit de agrarische media verneemt de VVD dat de Fit-for-55 opgave voor de landbouw breder is dan CO₂-uitstoot, zoals de uitstoot door het gebruik van meststoffen en van vee. Klopt deze berichtgeving en welke emissies betreft dit? Waarom staat hierover niets opgenomen in het LULUCF-fiche?

Antwoord

De LULUCF verordening, en daarmee het BNC fiche, gaat over koolstofs vastlegging door bodem en gewassen en broeikasgasemissies uit de bodem en gewassen en gaat niet over de uitstoot door het gebruik van meststoffen en vee. Het Fit for 55 pakket van de Europese Commissies doet niet alleen voorstellen voor het beperken van CO₂ uitstoot, maar voor het reduceren van alle broeikasgasemissies. Dit wordt uitgedrukt in de afkorting CO₂equivalenten, oftewel CO₂eq.

Door het ontbreken van bronvermelding is het niet mogelijk aan te geven of «... deze berichtgeving...» al dan niet klopt.

De financiële consequenties en gevolgen voor de regeldruk voor bedrijfsleven en burger zullen in de periode 2026–2030 waarschijnlijk zeer beperkt zijn, omdat Nederland met de in het klimaatakkoord vastgelegde afspraken de voorgestelde doelstelling lijkt te kunnen halen, zo stelt de regering. Dit wordt anders voor de periode na 2030. Hoe bereidt de regering zich hierop voor en op welke wijze wordt ook hier het parlement en bedrijfsleven betrokken bij de beleidsopgaven?

Antwoord

Het huidige Klimaatakkoord is in nauwe afstemming met sectorpartijen, mede-overheden en maatschappelijke organisaties tot stand gekomen. Het ligt voor de hand dat ook voor het beleid voor de periode na 2030 wordt voorzien in participatie van betrokken partijen. Het is aan een nieuw kabinet om plannen te formuleren voor het klimaatbeleid voor de periode na 2030, inclusief de wijze waarop de betrokkenheid van stakeholders bij de concrete uitwerking van het beleid vorm krijgt.

Bossenstrategie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de EU-bossenstrategie en kijken, net als het kabinet, uit naar de concrete voorstellen van de Commissie. Het kabinet schrijft dat de strategie aansluit op veel punten van de Nederlandse bossenstrategie. Kan het kabinet aangeven hoeveel hectare bos er in Nederland volgens de nationale en EU-bossenstrategie in Nederland bij zou moeten komen? Kan dat, net als de 3 miljard bomen die de Commissie noemt, ook gekwantificeerd worden in een aantal bomen? Voorts zijn deze leden benieuwd of

het kabinet van mening is dat bestaande bossen uitgebreid dienen te worden of dat er ook nieuwe bossen dienen te worden gerealiseerd in relatie dichtbebouwde provincies als Zuid-Holland. Indien dit laatste het geval is, ziet het kabinet hier ook kansen in de uitbreiding van bomen binnenstedelijk, hetgeen ook zou bijdragen aan de balans tussen het belang van klimaatadaptieve steden enerzijds, en schaarse landbouwgrond anderzijds. Graag een reactie.

Antwoord

De ambitie in de nationale Bossenstrategie is om het bosareaal tot 2030 met 37.000 hectare uit te breiden. De Commissie heeft in haar officiële stuk geen onderverdeling gemaakt, aangezien de Commissie partijen oproept om zelf met een aanbod te komen, maar heeft in een ambtelijke publicatie¹³ de potentiële Nederlandse bijdragen op 11.500 hectare geschat. De Commissie rekent met 2.500 bomen per hectare bos, hetgeen voor de Nederlandse ambitie neer zou komen op 92,5 mln. bomen. Conversies van oppervlakte bos naar individuele bomen zijn echter zeer subjectief. De ambitie om het bosareaal met 37.000 hectare uit te breiden beperkt zich niet alleen tot uitbreiding van bestaande bossen, maar het is ook de bedoeling deze bossen in de buurt van stedelijke bebouwing te ontwikkelen. Daarnaast werkt het kabinet aan maatregelen om het aantal bomen in het landschap en stedelijke gebied te verhogen. In het klimaat-akkoord hebben gemeenten zich onder meer ten doel gesteld tot 2030 jaarlijks 1% meer stedelijke bomen aan te planten.

Fiche: Mededeling End the Cage Age

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de beantwoording op vragen over impact van aanscherping van wet- en regelgeving voor dierenwelzijn. Deze leden vroegen of de Minister erkent dat boeren in Noordwest-Europa ver voor de troepen uitlopen als het gaat om dierenwelzijn. Daarnaast vroegen deze leden op welke wijze zij er zorg voor draagt dat verschillen tussen noord en zuid worden meegewogen, zodat Nederlandse boeren niet onevenredig zwaar worden belast. In haar reactie antwoordt de Minister dat de inzet van EU-regelgeving is het bevorderen van een gelijk speelveld tussen de verschillende EU-lidstaten. De gelijke lasten voor de veehouders in de EU-lidstaten zullen tijdens de impact assessment van de Commissie worden bekeken, zo stelt zij. De leden van de VVD-fractie kijken vanzelfsprekend uit naar de bevindingen van deze impact assessment, maar wijzen het kabinet er wel op dat door te leunen op een Europese impact assessment ongelijkheid die ontstaan door nationale koppen op regelgeving en importen van buiten de EU welke niet voldoen aan de EU-regelgeving (productiestandaard) niet worden meegenomen. Erkent de Minister dit en gaat zij zich ervoor inspannen dat ook deze effecten zullen worden meegenomen in een mogelijk nationaal impact assessment?

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

«Farm to Fork» strategie

Anderhalf jaar na de presentatie van de F2F-strategie heeft de Europese Unie een effect scenario gepubliceerd waaruit blijkt dat de gestelde emissiereductiedoelen in 2030 worden gehaald, maar ook dat het aanbod

¹³ SWD(2021) 651 final

van akkerbouw- en veehouderijproducten met meer dan 10% daalt. De leden van de VVD-fractie maken zich zorgen over de in de F2F-strategie genoemde doelen, die fors lijken in te grijpen in de agrarische sector.

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

In de begroting 2022 lezen deze leden dat de regering een nationale strategie opstelt voor het vergroten van biologische productie en consumptie in Nederland. Wanneer verwacht het kabinet deze strategie met de Kamer te delen, is «een nationale strategie» het enige wat de Europese Commissie van Nederland vraagt en op welke wijze zullen ook andere vormen van landbouw een haalbaar en uitvoerbare positie krijgen binnen deze strategie?

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

De leden van de VVD-fractie vernemen graag een huidige stand van zaken en horen ook graag op welke wijze het parlement en de agrarische sector zal worden betrokken bij de totstandkoming van de nationale doelen zoals geformuleerd in de F2F-strategie.

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van de agenda rondom dit overleg. Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen die zij hierover willen voorleggen.

GLB/NSP

De leden van de D66-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat bij deze Raad mogelijk aanvullende informatie zal worden verschaft met betrekking tot nadere uitwerkingen en vereisten voortkomend uit de gedelegeerde- en uitvoeringshandelingen die de uitwerking van het NSP kunnen beïnvloeden. Kan de Minister schetsen welke nadere uitwerkingen en vereisten zij hierbij verwacht? En kan zij de Kamer hiervan direct na de Raad op de hoogte stellen, inclusief haar plannen om deze te verwerken in het NSP?

Antwoord

Tijdens de Raad zal niet specifiek worden gesproken over de secundaire wetgeving. De Commissie heeft eerder wel een eerste indicatie gegeven over het aantal gedelegeerde en uitvoeringshandelingen die voor de drie GLB-verordeningen gezamenlijk zal worden gepresenteerd. Deze meer technische uitwerkingen van de verordeningen zullen geen onderwerp van debat in de Raad zijn, de voorstellen worden in comités en expert-groepen besproken. De handelingen hebben betrekking op onder meer: de architectuur van het Nationaal Strategisch Plan (NSP), het benoemen van de administratieve organen zoals het betaalorgaan, aanvullende regels voor interventies, het prestatie-model, beheer en controle

(waaronder het gebruik van satellietbeelden en nadere bepalingen over blijvend grasland, Goede Landbouw en Milieu condities. Aanvullende informatie die mij toekomt naar aanleiding van uitkomsten van de comités en expertgroepen zal ik met uw Kamer delen.

Ook zouden deze leden graag nog wat meer duidelijkheid krijgen over dierenwelzijn in het NSP, ook omdat zij begrijpen dat in deze Raad aandacht zal worden besteed aan het paper van de Vughtgroep over nadere regelgeving voor de verbetering van het dierenwelzijn. Zoals deze leden ook al hebben aangekaart in het Commissiedebat over het NSP vorige week, vinden zij het belangrijk dat in dit NSP binnen de ecoregelingen expliciet aandacht wordt besteed aan het dierenwelzijn. Zou de Minister nader kunnen duiden hoe de ambitieuze plannen in de Vughtgroep paper hun weerslag zullen krijgen binnen het NSP? En hoe laat zij de plannen ook zo goed mogelijk aansluiten bij de plannen in het End the Cage Age initiatief? Is zij het tenslotte met de leden van de D66-fractie eens dat deze Raad bij uitstek de mogelijkheid biedt om ook andere landen aan te sporen hun NSP ook te gebruiken om maatregelen ter bevordering van het dierenwelzijn te stimuleren?

Antwoord

De Europese Commissie heeft de lidstaten geadviseerd om het GLB effectiever in te zetten om dierenwelzijnsverbeteringen te bereiken en biedt daar verschillende instrumenten toe. Momenteel bekijk ik welke instrumenten daar het meest geschikt voor zijn. Wat betreft de ecoregelingen heeft de Europese Commissie ook dierenwelzijn opgenomen als doel, naast leefomgeving en klimaat, wat betekent dat landbouwpraktijken die bijdragen aan beter dierenwelzijn in aanmerking kunnen komen voor steun via het instrument ecoregelingen. Omdat een diergebonden ecoregeling een nieuwe vorm is, naast de tot dusver bekende areaal gebonden ecoregelingen, wil ik eerst ervaring hiermee opdoen via een pilot. De uitkomsten en ervaringen uit de pilot, die zal vallen onder het tweede pijler instrument samenwerking, zal ik vervolgens gebruiken om te bepalen of en zo ja hoe een effectieve diergebonden ecoregeling die gericht bijdraagt aan verbetering van dierenwelzijn vormgegeven kan worden. Daarnaast wil ik ook de instrumenten investeringen, kennis, innovatie, samenwerking en jonge boeren inzetten om dierenwelzijnsverbeteringen te ondersteunen. Tot slot streef ik ernaar dat GLB-interventies met een ander doel, zoals biodiversiteit, milieu en klimaat, geen negatieve uitwerking op dierenwelzijn hebben en indien mogelijk zelfs bijdragen dierenwelzijn. Ik neem bij de invulling van de instrumenten ook de lidstaat-aanbevelingen die de Commissie heeft gedaan aan Nederland ter harte (Kamerstuk 28 625, nr. 288) evenals de aanbeveling om de omschakeling naar een kooivrije houderij met het GLB te ondersteunen, naar aanleiding van het End the Cage age burgerinitiatief. Ik zal bij mijn inbreng in de Raad benadrukken dat verduurzaming van het GLB ook een betere positie van het dier in het GLB betekent.

Een betere positie van het dier wil ik ook bereiken door middel van mijn inbreng in het herzieningsproces van de EU-dierenwelzijnsregelgeving, onder andere door het position paper van de Vughtgroepplanden aan de Commissie waarover uw Kamer recentelijk is geïnformeerd. Hierin spreken de Vughtgroepplanden steun uit voor het voornemen van de Europese Commissie om als reactie op het End the Cage Age burgerinitiatief kooihuisvesting uit te faseren. Hierbij vind ik het van belang dat sprake is van een passende overgangstermijn voor de uitfasering. Mijn inzet voor het GLB en de herziening van de EU-dierenwelzijnsregelgeving zijn beide gericht op het overkoepelende doel van mijn inzet in Brussel, namelijk beter dierenwelzijn op Europees niveau.

De leden van de D66-fractie zijn positief dat de Europese Commissie voor 2030 3 miljard extra bomen wil planten. Heeft de Minister al een beeld hoe het certificeringssysteem eruit ziet wat de EC wil oprichten voor duurzaam bosbeheer? Wanneer moeten de lidstaten een strategisch bosplan hebben opgesteld? Heeft Nederland hiertoe al een aanzet gemaakt? Deze leden lezen dat dat eind 2021 de EC zal komen met een wetgevend voorstel voor ecosysteemherstel, als onderdeel van de EU-biodiversiteitsstrategie. Is al een datum bekend? En kan de Minister uiteenzetten hoe Nederland de beschikbaarheid van ecosysteemdiensten, waaronder koolstofopslag, wil belonen? Deze leden zijn van mening dat het doel om 30 procent van het landoppervlak te beschermen, ook moet gelden voor Nederland. Gaat de Minister zich inzetten om deze doelstelling ook per lidstaat te verplichten?

Antwoord

De Commissie heeft aangegeven te willen onderzoeken of een nieuw vrijwillig bosbeheer certificaat, gebaseerd op uitgebreide criteria voor duurzaam bosbeheer, een bijdrage kan leveren aan biodiversiteit binnen de bosbouw. De criteria moeten samen met de lidstaten worden bepaald. In het eerste kwartaal van 2023 moet een impact-assessment zijn uitgevoerd en wil de Commissie het nieuwe vrijwillige certificaat presenteren.

De Commissie stelt voor dat lidstaten drie strategische bossenplannen opstellen, met een horizon op respectievelijk 2030, 2050 en 2070. De Commissie benadrukt niet in de bevoegdheid van lidstaten te willen treden, maar wil wel tot enkele gemeenschappelijke richtlijnen voor de rapporten te willen komen. Gezien het recente uitbrengen van een nationale Bossenstrategie met als horizon 2030, zal Nederland in een nieuw proces zich met name nog richten op strategieën voor 2050 en 2070. De Commissie heeft hiervoor het eerste kwartaal van 2023 voorgesteld als deadline, maar moet hiervoor dus nog met richtlijnen komen.

Het wetgevend voorstel voor ecosysteemherstel, onderdeel van de EU-biodiversiteitsstrategie, zal naar verwachting medio november 2021 worden uitgebracht door de Europese Commissie. De manier waarop het Rijk de beloning van ecosysteemdiensten kan bevorderen zal per ecosysteemdienst verschillen. Gestreefd wordt om zo veel mogelijk via de markt te regelen, bijvoorbeeld via productlabels en certificaten. Het Rijk stimuleert de kennisontwikkeling en -verspreiding over businessmodellen voor de levering van ecosysteemdiensten en bevordert samenwerking tussen bedrijven om deze te kunnen realiseren. Voor sommige maatschappelijke gewenste ecosysteemdiensten zal echter het functioneren van een markt overheidsregulering behoeven, zoals bij koolstofvastlegging, of zal de levering (mede) afhankelijk zijn van publieke financiering, bijvoorbeeld via het GLB, of via aangepaste tarieven voor pacht, -heffingen en investeringskosten.

Het kabinet onderschrijft het belang van een robuust trans-Europees stelsel van goed beheerde en verbonden natuurgebieden alsook de constatering dat de huidige omvang van het Europese netwerk onvoldoende is om biodiversiteit te beschermen. De druk op ruimte op land en zee in Nederland is echter groot. De Commissie stelt als doel op 30% van het EU-areaal op land en zee te beschermen. Het kabinet vindt het belangrijk dat de 30% niet automatisch voor elke lidstaat geldt en is benieuwd naar de uitwerking op lidstaatsniveau van deze doelstelling. Ook de Raad steunt deze benadering.

Visserij

De leden van de D66-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van de verschillende bespreekpunten over visserij bij deze Raad. De leden lezen dat het MSY-advies om het kabeljauw bestand te laten herstellen nu op -10.3% staat, en dat Nederland afhankelijk van het voorstel van de Commissie op basis van dit advies, zal instemmen. Met welke bandbreedte aan percentages is de Minister bereid akkoord te gaan? Is de Minister het met de leden van de D66-fractie eens dat dit zo dicht mogelijk op het MSY-advies moet zitten, al dan niet het advies direct moet volgen? Zo nee, waarom niet?

Ook lezen de leden dat de Minister hoe dan ook niet akkoord zal gaan met een korting op schol omwille dat kabeljauw minimaal bijgevangen wordt in gerichte schol visserijen. Kan zij nader uiteenzetten waarom niet? Welke risico's kleven daaraan voor het herstel van het visbestand? Is de Minister het eens met deze leden dat het herstel van het bestand voorop zou moeten staan, omdat dit uiteindelijk ook het best is voor het behoud van de visserij?

Antwoord

Ik zal er voor pleiten om het MSY-advies te volgen. Qua bandbreedtes is het belangrijk dat het bestand herstelt. Ik kijk hierbij naar de impact op het paaibestand. Tegelijkertijd acht ik het belangrijk dat deze soort er niet voor zorgt dat niet-gerichte visserijen moeten stoppen met vissen. De gerichte visserij op schol bijvoorbeeld vangt slechts in kleine hoeveelheden kabeljauw bij. Dit is onder andere omdat ze op verschillende dieptes zwemmen en ook niet veel samen voorkomen. Hoewel ik er begrip voor heb dat de Commissie breder kijkt hoe kabeljauw ontzien kan worden, zou een verdere korting op het scholquotum disproportioneel zijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de onderliggende stukken voor het schriftelijk overleg over de Landbouw- en Visserijraad op 11 en 12 oktober 2021 en hebben nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie merken op dat zij enige tijd geleden schriftelijke vragen hebben gesteld over het vissen in windparken. Zij verwonderen zich er enigszins over dat er nu wel een experiment opgestart mag worden om te bekijken op welke manier vissen in windparken toch mogelijk zou zijn maar dat daarbij een aantal vismethoden, waaronder staandwantvisserij en jigging, bij voorbaat uitgesloten worden. Kan de Minister aangeven welke overwegingen hier aan ten grondslag liggen? De Minister geeft in antwoord op de Kamervragen van de CDA-fractie aan dat wel met deze vormen geëxperimenteerd kan worden buiten een windpark. Wat zijn de argumenten om een experiment buiten een windpark wel toe te staan maar erbinnen niet? In hoeverre spelen principiële redenen op de achtergrond een rol? Deze leden merken op dat de termijn voor het indienen van voorstellen voor het experiment binnen de windparken zeer binnenkort sluit. Zij hebben begrepen dat er nauwelijks interesse is en er mogelijk helemaal geen aanvragen zijn gedaan. Kan de Minister dit bevestigen? Kan de Minister tevens aangeven wat dit gebrek aan interesse betekent voor de toekomst van vissen in windparken? Is zij bereid om alsnog weer met de sector in gesprek te gaan om een experiment vorm te geven waardoor vissers wel interesse hebben om deel te nemen?

Antwoord

In de beantwoording op de schriftelijke vragen van de CDA-fractie (Aanhangsel Handelingen II 2020/21, nr. 3931) is aangegeven welke

vismethoden in het windpark uitgezonderd zijn van het verbod om zich te bevinden binnen de veiligheidszone van het windpark. Aangezien staandwant en jigging geen onderdeel zijn van deze uitzondering is het verboden om deze methoden toe te passen in de veiligheidszones van windenergiegebied Borssele. Buiten de veiligheidszones kunnen deze vistechnieken op de gehele Nederlandse Noordzee worden toegepast, behalve in gebieden waar dit verboden is.

De redenen die ten grondslag liggen aan het niet uitzonderen van o.a. jigging en staandwant op het verbod zich te bevinden binnen de veiligheidszone zijn de wenselijkheid en de veilige uitvoerbaarheid van het gebruik van deze technieken binnen een windpark (zie hiervoor de toelichting op artikel vier van de Beleidsregel instelling veiligheidszone windparken op zee). Van de technieken die wél zijn uitgezonderd van het verbod is in min of meerdere mate aantoonbaar gemaakt dat deze technieken veilig kunnen worden uitgevoerd binnen een windpark én ze zijn daarnaast wenselijk geacht. In het Noordzeeakkoord is afgesproken om visserij met vaste vistuigen in (delen van) alle nieuwe windparken toe te staan. Deze afspraak geeft daarmee ook richting aan welke vistechnieken er toegestaan worden. «Jiggen» is geen vorm van een vast vistuig. Op mijn initiatief is in het Noordzeeoverleg van 07-07-2021 overeengekomen dat de term «vaste vistuigen» zoals bedoeld in afspraak 4.20 geïnterpreteerd wordt als passieve visserij. Dit verbreedt de mogelijkheden voor de visserij die onder deze afspraak zijn gemaakt.

De termijn om in te schrijven loopt op 6 oktober af. Daarna kan ik pas bevestigen of er inderdaad geen sprake is van inschrijvingen. Wel kan ik aangeven dat mij bekend is dat individuele vissers interesse hebben om te vissen in het windpark.

De uitvraag waar de leden van de CDA-fractie in hun vragen naar refereren is gebaseerd op artikel 4 van de Beleidsregel instellen veiligheidszone windparken op zee. Deze beleidsregel is sinds 26 april 2018 van kracht en hieruit volgt dat experimenten met passieve visserij in windparken mogelijk zijn, mits deze wenselijk zijn en veilig uitgevoerd kunnen worden binnen het windpark. Daarnaast biedt de beleidsregel onder artikel 2, sub d nog een mogelijkheid voor een uitzondering op het verbod, namelijk het uitvoeren van onderzoeken in opdracht van de rijksoverheid.

Wanneer er geen reacties op deze uitvraag bij mij worden ingediend trek ik de voorlopige conclusie dat de vissers vooralsnog geen interesse hebben voor het uitvoeren van een experiment met passieve visserij in windenergiegebied Borssele, kavel II onder de aanvullende voorwaarden zoals deze zijn gesteld. In dat geval zal ik met de belanghebbenden in gesprek gaan of er interesse is voor een publiek onderzoek in plaats van een publiek-privaat experiment. Mocht interesse vanuit de passieve visserij sector uitblijven en er zijn wel andere gegadigden om het voor passieve visserij gereserveerde gebied (kavel II Borssele) te gaan gebruiken, bijvoorbeeld voor aquacultuur, dan kunnen zij hier mogelijk voor in aanmerking komen.

De leden van de CDA-fractie constateren dat de situatie voor veel vissers momenteel zorgelijk is. Het water staat hen aan de lippen en sommige vissers kiezen er al voor om niet meer uit te varen maar om de saneringsregelingen af te wachten. Het is dan ook belangrijk dat er snel duidelijkheid voor hen komt. Deze leden merken op dat de Minister eerder aangaf dat er problemen waren met de saneringsregelingen en staatssteun. Kan zij aangeven wat op dit moment de stand van zaken is en op welke termijn komt er duidelijkheid voor de vissers? Kan de Minister tevens toelichten of en welke beperkingen zij voornemens is om in te

bouwen in de saneringsregeling (zoals een verbod op investeren indien een bedrijf enkele schepen wil saneren en met een kleinere vloot van duurzame schepen door wil gaan)? Klopt het dat bij schepen ouder dan bijvoorbeeld 20 jaar er een korting op saneringsgeld wordt toegepast waardoor deelname aan sanering veel minder aantrekkelijk zal zijn?

Antwoord

De situatie in de visserij is mij bekend en daarom streef ik ernaar zo snel mogelijk duidelijkheid te kunnen bieden over de saneringsregeling.

Ik ben in overleg met de Europese Commissie over de saneringsregeling in het kader van de Brexit Adjustment Reserve (BAR). De verwachting is dat deze in het eerste kwartaal van 2022 opengesteld kan worden, mits de Commissie hiervoor toestemming geeft. De regeling zal naar verwachting eind van dit jaar gepubliceerd worden, op dat moment is er duidelijkheid over hoe de saneringsregeling er precies uit komt te zien. In de tussentijd heb ik frequent overleg met de visserijvertegenwoordigers om hen te informeren over de voortgang.

Bij het opstellen van de saneringsregeling ben ik gebonden aan Europese wet- en regelgeving. Eén van die bepalingen is dat een visser die steun ontvangt voor het beëindigen van visserijactiviteiten vijf jaar na het ontvangen van steun geen ander schip mag laten registreren in het vlootregister. Dat betekent dat een bedrijf dat meer dan één schip bezit, voor een periode van vijf jaar geen ander vaartuig mag registreren. Ook niet als het gaat om een duurzamer vaartuig. Ik heb bij de Europese Commissie aangegeven dat dit knelt als het gaat om de verduurzamingsambitie die de visserijvloot en ik nastreven.

Daarnaast is het van belang te vermelden dat dit een saneringsregeling is die is opgesteld om de gevolgen van de Handels-en Samenwerkingsovereenkomst (HSO) tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk op te vangen. Dat betekent dat vissers die in aanmerking komen voor een sanering aantoonbaar hinder moeten ondervinden van de afname van het quotum als gevolg van die HSO. Vissers die geen quotum verloren zijn, vallen daarmee buiten deze regeling. De Europese Commissie stelt als eis dat de directe relatie met de quotumdaling in de HSO aangetoond moet worden.

Een korting op het subsidiebedrag vanwege de leeftijd van het schip is op dit moment niet voorzien in de saneringsregeling.

De leden van de CDA-fractie lezen dat de Minister stelt dat de ruil van quota met Noorwegen niet eenvoudiger zal worden, omdat het wetenschappelijk advies voor de TAC voor blauwe wijting aanzienlijk lager is dan vorig jaar. Deze leden ontvangen signalen dat Noorwegen en de Faeröer hun eigen quota stelselmatig hoger vaststellen en dat zij daarmee overbevissing veroorzaken en vissers uit de Europese Unie benadelen. Herkent de Minister dit beeld? Welke mogelijkheden ziet zij om druk uit te oefenen om te zorgen voor een evenwichtige verdeling van duurzame vangstmogelijkheden, bijvoorbeeld met handelsmaatregelen zoals het beperken van de import van kweekzalm?

Antwoord

Ik vind het ernstig dat Noorwegen en de Faeröer eilanden (maar ook IJsland) eigenstandig hun vangstmogelijkheden voor in het bijzonder makreel verhogen. Enkele lidstaten van de Europese Unie pleiten al voor handelsmaatregelen. Ik wil eerst van de Commissie weten welke opties hiervoor zijn en ook wat daarvan de consequenties kunnen zijn voor bijvoorbeeld de verwerkende industrie. Ik zal daarom pleiten voor eerst een haalbaarheidsonderzoek naar mogelijke handelsmaatregelen zodat

deze afgewogen en gericht ingezet kunnen worden. Daarnaast steunt Nederland in de onderhandelingen met deze kuststaten, de uitdrukkelijke inzet van de Commissie om robuuste verdelingsafspraken overeen te komen en deze te borgen. Dit laat overigens onverlet dat ik ook de Commissie zal steunen waar zij naar mijn verwachting zal voorstellen om voor de totale vangsthoeveelheden per visbestand, het wetenschappelijk advies van ICES te volgen.

Tevens krijgen de leden van de CDA-fractie signalen dat de fluctuaties in wetenschappelijke berekeningen over visbestanden het vertrouwen in de wetenschap onder vissers ondermijnen en soms ook onterecht suggereren dat er een aanslag op visbestanden wordt gedaan. De wetenschap zou achterlopen bij de werkelijke biologische ontwikkeling op zee (bijvoorbeeld als het gaat om zeebaars), met als gevolg dat discarden (en daarmee voedselverspilling) in de hand wordt gewerkt. Herkent de Minister dit signaal? Welke mogelijkheden ziet zij om hiervoor met een oplossing te komen?

De leden van de CDA-fractie merken op dat technische maatregelen die door het Verenigd Koninkrijk worden in de vorm van voorwaarden aan vistuig en te gebruiken maaswijdte ervoor zorgen dat vissers worden geconfronteerd met steeds wisselende technische voorwaarden afhankelijk van waar zij vissen. Wat is de reactie van de Minister op de onwerkbaar situatie die hierdoor voor vissers ontstaat? Welke stappen worden er, in EU-verband, genomen om hier verandering in te brengen? Tevens constateren de leden van de CDA-fractie dat Nederland in het kader van kabeljauwbescherming op de Noordzee nog steeds een aantal strengere maatregelen hanteert die in EU-verband reeds in 2018 zijn afgeschaft. Ook deze maatregelen dragen bij aan de hierboven genoemde onwerkbaar situatie waar vissers mee worden geconfronteerd. Is de Minister bereid om deze eenzijdige Nederlandse regels te schrappen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Zoals ik ook heb aangegeven in antwoord op de vragen van de VVD-fractie, maakt de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) jaarlijks een schatting van de omvang van de visbestanden op basis van wetenschappelijke modellen. Omdat de omvang van de bestanden een schatting is, kan nieuwe data tot nieuwe inzichten leiden wat grote gevolgen kan hebben voor het uiteindelijke vangstadvis en zo tot schommelingen in de advisering kan leiden. Advies komt tot stand op basis van de best beschikbare data en wetenschappelijk modellen. De sector levert hierin ook een bijdrage zoals met deelname aan een bedrijfssurvey en door deel te nemen aan wetenschappelijke surveys. Helaas kan hiermee niet voorkomen worden dat er schommelingen zijn in de advisering.

Specifiek voor zeebaars zijn maatregelen van kracht omdat het al enige tijd niet goed gaat met dit bestand. De slechte stand van de zeebaars rechtvaardigt deze zeer voorzichtige benadering.

Met betrekking tot de technische voorwaarden die het Verenigd Koninkrijk oplegt aan vissers, heb ik in mijn antwoord op de vragen van de VVD-fractie reeds aangegeven dat dit mijn continue aandacht heeft en dat de lidstaten in regionaal verband nauw samenwerken om de problematiek inzichtelijk te maken en gezamenlijk bij de Europese Commissie onder de aandacht te brengen, die deze vervolgens bespreekt met het VK in het Specialised Committee on Fisheries. Hierbij is mijn inzet er ook op gericht om de regels tussen de verschillende zeebasins zoveel mogelijk geharmoniseerd worden.

Nederland hanteert inderdaad een capaciteitsplafond voor vaartuigen die met specifiek vistuig in de Noordzee vissen, zoals dit voorheen in het zogenoemde kabeljauwherstelplan was voorgeschreven. Het meerjarenplan Noordzee biedt daartoe de basis. Deze maatregelen zijn in samenspraak met de sector behouden na het wegvallen van dit kabeljauwherstelplan mede ter voorkoming van een verplaatsing van de visserijactiviteit, die een negatief effect zou kunnen hebben op de visbestanden. Bovendien draagt dit capaciteitsplafond bij aan een effectieve werking van het nationale contingentensstelsel. Overigens schrijft het meerjarenplan Noordzee nog steeds een dergelijk capaciteitsplafond voor vaartuigen die in het oostelijk kanaal vissen. Een eventuele herziening hoort thuis in een bredere discussie over de vraag hoe bijvangst te verminderen in de gemengde visserij.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de Fit-for-55 voorstellen, met name de verhoging van de brandstofheffing, eigenaren en de opvarenden van de Nederlandse vissersvloot zullen confronteren met grote kostenverhogingen die kunnen oplopen tot meer dan 1.000 euro per week. Zij vragen de Minister hoe zij hier tegenaan kijkt. In hoeverre zie zij deze maatregel als proportioneel? Wordt met deze maatregelen een juiste balans bereikt tussen het bepalen van CO₂-uitstoot en het stimuleren van verduurzaming?

Antwoord

De Fit-for-55 voorstellen zijn onderdeel van de Europese Green Deal en geven invulling aan de wettelijke verplichting van de Europese Unie (EU) om in 2030 ten minste netto 55% broeikasgasemissiereductie te realiseren ten opzichte van 1990. Dat is een noodzakelijke stap op weg naar klimaatneutraliteit in 2050 in de EU. Europees beleid zorgt voor een gelijk speelveld binnen Europa.

De maatregel waarmee een brandstofheffing wordt geïntroduceerd past binnen de doelstelling van het gehele pakket om CO₂ te reduceren en innovatie te stimuleren. De voorgestelde accijnshoofden valt veel lager uit dan de nationaal geldende accijnstarieven, daarin lijkt een proportionele afweging te zijn gemaakt. Tevens lijkt op basis van het huidige voorstel een gefaseerde invoering mogelijk. Echter gaat het nog om voorstellen en zullen nadere consultaties volgen. De zorgen van de sector op dit punt zijn mij bekend.

De leden van de CDA-fractie lezen in de brief van de Minister over de voortgang van de implementatie van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) dat de gemeenschappelijke aanbeveling voor instandhoudingsmaatregelen met visserijbeperkingen voor de Nederlandse gebieden is ingediend bij de Europese Commissie. Zij merken op dat deze maatregelen echter niet overeen komen met wat is afgesproken in het Noordzeeakkoord. Zij vragen de Minister of het juist is dat dit tot gevolg zal hebben dat gebieden zullen worden gesloten die als de afspraken uit het Noordzeeakkoord ingaan weer open zullen gaan? Waarom heeft de Minister er niet voor gekozen om de meest recente versie van voorstellen tot bescherming in te dienen bij de Commissie? Onderkent de Minister dat deze stap bij sommige partijen het beeld zal oproepen dat de afspraken uit het Noordzeeakkoord er blijkbaar niet toe doen? Wat is haar reactie hierop?

Antwoord

Dit is juist. In twee van de drie gebieden van de ingediende aanbeveling worden delen gesloten die gedeeltelijk weer open gaan met de uitwerking van de afspraken uit het Noordzeeakkoord. Het gaat om een deel van één van de managementzones van het Friese Front en om delen van de Klaverbank.

De voorstellen die gebaseerd zijn op de afspraken uit het Noordzeeakkoord worden momenteel opgesteld. Over de inhoud van deze voorstellen is 2 november 2021 een stakeholder bijeenkomst gepland waarin belanghebbenden kunnen reageren op de voorstellen. Ik verwacht begin 2022 met de zogenoemde artikel 11 procedure uit het Gemeenschappelijk Visserijbeleid te starten. Het is mijn ambitie om deze voorstellen voor instandhoudingsmaatregelen daarna zo snel mogelijk in te dienen bij de Europese Commissie. De ervaring leert echter dat deze procedure lang kan duren. Ik heb er daarom voor gekozen om niet te wachten tot het definitief worden van de voorstellen uit het Noordzeeakkoord en de eerdere opgestelde gezamenlijke aanbevelingen voor instandhoudingsmaatregelen op de Klaverbank, Centrale Oestergronden en Friese Front bij de Europese Commissie in te dienen. De instandhoudingsmaatregelen zijn namelijk van belang om te voldoen aan de verplichtingen van de Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn en Kaderrichtlijn Mariene Strategie.

De afspraken uit het Noordzeeakkoord zijn duidelijk en ik heb aan uw Kamer en aan stakeholders aangegeven dat deze uitgevoerd gaan worden. In het Noordzeeoverleg geef ik hier ook regelmatig een update over. In het Noordzeeakkoord is overigens opgenomen dat de afspraken over de instandhoudingsmaatregelen (visserijbeperkingen) aanvullend zijn op de eerdere afspraken over visserijmaatregelen in natuurgebieden. Daarbij past mijn besluit om de gezamenlijke aanbevelingen waarin deze eerdere afspraken zijn vastgelegd in te dienen bij de Europese Commissie.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de strategische richtsnoeren EU-aquacultuur een heldere ambitie neerzet om het onbenutte potentieel van productie en afzet van de duurzame en gezonde aquacultuur te benutten. Zij steunen deze ambitie en stellen vast dat de Minister dat ook doet. Deze leden merken op dat de sector recent een visie heeft uitgebracht die hieraan invulling geeft en waarin wordt gesproken over een verdubbeling met de natuurinclusieve kweek op de Voordelta/Noordzee. Zij vragen of de Minister bekend is met deze visie en wat haar appreciatie daarvan is.

Antwoord

Ik ben bekend met deze visie en ben hierover in gesprek met de sector. Een verdubbeling van de natuurinclusieve kweek op de Voordelta/Noordzee is echter wel ambitieus te noemen, omdat ruimte nu eenmaal schaars is gelet op de vele gebruikers in deze gebieden.

Kan de Minister tevens aangeven wat de betekenis is van de Europese ambitie voor productie en afzet voor de Nationale eiwit strategie? Zijn de middelen die beschikbaar komen uit het EMVAF voldoende om het onbenutte potentieel te benutten? Zo nee, zijn er hiervoor andere Europese en nationale middelen hiervoor beschikbaar?

Antwoord

De middelen die beschikbaar zijn gesteld uit het EMVAF zijn voor de korte termijn voldoende. Het is aan een nieuw kabinet om de Nationale Eiwitstrategie verder uit te werken en hiervoor indien nodig nadere middelen beschikbaar te stellen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

Landbouwgif: flumioxazine

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben kennisgenomen van het feit dat de Europese Commissie tijdens het komende overleg van het Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed

(SCoPAFF) op 20 en 21 oktober zal voorstellen om de toelating van het landbouwgif flumioxazine te vernieuwen. Flumioxazine is een onkruidverdelger, waarvan de Europese voedselautoriteit EFSA in hun meest recente risicobeoordeling¹⁴ concludeert dat er gegevens ontbreken over pesticide-resten op producten, consumentenveiligheid en mogelijke grondwatervervuiling. Bovendien is flumioxazine niet alleen zeer giftig voor algen en waterplanten, maar het is ook giftig voor regenwormen, honingbijen, vissen en ongewervelde waterdieren. Tenslotte schrijft de EFSA dat het hormoonverstorende effecten op mensen en dieren niet kan uitsluiten. Kan de Minister bevestigen dat in de Europese Unie het voorzorgsbeginsel geldt, waarbij een stof niet toegelaten zou moeten worden tenzij het bewezen veilig is? Kan de Minister bevestigen dat de Europese verordening 1107/2009 voorschrijft dat alleen pesticiden toegelaten kunnen worden waarvan bewezen is dat ze niet hormoonverstorend zijn? Kan de Minister bevestigen dat de originele toelating van flumioxazine eigenlijk al afgelopen was, maar dat deze stof maar liefst acht keer procedureel is verlengd (wat betekent dat de toelating acht keer is opgerekt zonder dat de verplichte risico-herbeoordeling was afgerond)? Kan de Minister bevestigen dat de nu voorgestelde vernieuwing van flumioxazine om een toelating van tien jaar zou gaan? Hoe beoordeelt de Minister het dat de Europese Commissie dit voorstelt, terwijl de stof niet bewezen veilig is?

Is de Minister voornemens om tijdens dit SCoPAFF-overleg tegen de vernieuwing van de toelating van flumioxazine te stemmen? Kan de Minister dit onderwerp ook ter tafel brengen tijdens de Landbouw- en Visserijraad van 11 en 12 oktober? Op welke manier gaat de Minister de Europese Commissie erop wijzen dat het zich met het voorstel voor vernieuwing van de toelating van flumioxazine in feite niet aan de eigen wetgeving houdt? Kan de Minister de Europese Commissie verzoeken het voorstel tot vernieuwing in te trekken en in plaats daarvan met een voorstel voor een verbod te komen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

Bossenstrategie, LULUCF, landbouw en klimaat

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van de Europese bossenstrategie. Een strategie waar je bijna niet tegen kunt zijn wanneer je hoort dat er 3 miljard bomen zullen worden geplant. Maar, voorzitter, naast het planten van bomen is het behoud van bomen voor de korte termijn nog belangrijker voor het klimaat en de biodiversiteit. Uit een recent verschenen rapport van de Europese Rekenkamer komt naar voren dat de afgelopen dertig jaar de kwaliteit van het Europese bos verslechterd is. Slechts 14 procent van de Europese bossen is in goede staat. De verslechtering komt mede door verstedelijking, luchtvervuiling en droogte. Ook is illegale houtkap een probleem. Als gevolg van de verslechtering, verwijderen de bossen ieder jaar minder CO₂ uit de lucht. Daarnaast blijkt dat het behoud van bossen in de tropen bijna vier keer zo groot verkoelend effect op het klimaat heeft als bossen in regio's met een gematigd of subarctisch klimaat¹⁵. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie steunen de ambitie om bomen bij te planten, maar vinden

¹⁴ EFSA conclusion on pesticide peer review, «Updated peer review of the pesticide risk assessment of the active substance flumioxazin», EFSA Journal 2020;18(9):6246, <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6246>

¹⁵ <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/09/30/bossen-zorgen-soms-voor-opwarming-a4060252>

dat deze bomen niet ten kosten mogen komen van bestaande natuur en biodiversiteit. Deelt de Minister het inzicht dat er geen bosbouw kan plaatsvinden in bossen die CO₂ opvangen en bijdragen aan biodiversiteit?

Bovendien vinden de leden dat de Europese bossen overvraagd worden met de bossenstrategie: niet alleen moeten de bomen bijdragen aan CO₂ opslag, en aan de biodiversiteitsstrategie, ook wordt hiermee toegewerkt naar een biobased economie: het kappen van bomen voor het bouwen van huizen en het produceren van (niet duurzame) energie. De leden merken op dat niet alles overal tegelijk kan. Zeker niet zo lang we niet eerst inzetten op het behoud van biodiverse bossen in binnen- en buitenland, reductie van CO₂-uitstoot en verminderen van het gebruik van natuurlijke grondstoffen. Ondertussen is er nog geen duidelijkheid over de belangrijkste onderdelen van de strategie, namelijk waar de bomen zullen komen, wat haar definities van duurzaam bosbeheer en oerbos zijn en wat strikte bescherming betekent. Mag men nog steeds bouwen in het bos dat strikt beschermd is, zoals nu ook nog mag? Worden het ongestoorde bossen waarin biodiversiteit en robuuste natuur centraal staat, of de recreatie van mensen? Wat is de inzet van Nederland met betrekking tot het vaststellen van deze definities?

Antwoord

Het kabinet heeft als inzet dat de Europese Commissie een afwegingskader ontwikkelt gebaseerd op een impact assessment, voor het gebruik van bossen voor biodiversiteit, klimaat en biograndstofgebruik in een circulaire economie op EU-niveau, en de effecten daarvan op de bossen buiten de EU en welke rol lidstaten daarin kunnen spelen. Het beschermen van Europese bossen en het vergroten van de koolstofput zullen, zeker op de korte termijn, ten koste gaan van de houtproductie. Het ontbreekt echter nog aan concrete voorstellen om te voorkomen dat deze productie zal verschuiven naar derde landen. Het kabinet ziet graag dat de Commissie dergelijke concrete voorstellen zo spoedig mogelijk ontwikkelt. Op basis daarvan kan een gebalanceerde afweging tussen functies worden gemaakt met in achtname van de bevoegdheden van lidstaten. Voor het in de praktijk brengen van die voorstellen zijn wel heldere definities nodig. De inzet van het kabinet is dat ongestoorde oerbossen strikt beschermd worden op basis van heldere definities.

Het rapport van de Rekenkamer stelt bovendien dat de Europese Commissie krachtiger maatregelen had kunnen nemen om de bossen in de EU te beschermen op de gebieden waar de EU volledig bevoegd is om op te treden. Zo zou er meer kunnen worden gedaan om illegale houtkap te bestrijden en de bosbouwmaatregelen in het kader van plattelandsontwikkeling meer te richten op biodiversiteit en klimaatverandering¹⁶. Deelt de Minister de conclusies van het rapport? Hoe kan de bossenstrategie bijdragen aan het behoud en verbeteren van het bestaande bos? Hoe gaat deze nieuwe strategie eenzelfde falen voorkomen en wat gaat Nederland hieraan doen?

Antwoord

Ik deel de conclusies van de Europese Rekenkamer. Met name de bestrijding van illegale houtkap zou prioriteit moeten hebben binnen het bossenbeleid. De voorgestelde wetgeving in de EU-bossenstrategie om tot meer uniforme monitoring te komen en daarmee illegale kap tijdig te ontdekken, zou hierin een goede stap zijn, zoals ook door de Rekenkamer wordt aangegeven. Ook andere voorgestelde maatregelen in de EU-Bossenstrategie lijken voor nu al rekening te houden met de aanbevelingen die de Europese Rekenkamer doet. De aandacht die de strategie

¹⁶ <https://www.eca.europa.eu/nl/Pages/DocItem.aspx?did=59368>

vraagt voor duurzaam bosbeheer en het belang van biodiversiteit daarin, ook voor een krachtige bosbouwsector, zal bijdragen aan het behoud en verbeteren van het bestaande bos. Wel is het zo dat er ook een belangrijke rol voor de Europese lidstaten ligt bij het oplossen van de door de Rekenkamer geconstateerde problemen. Of de aanbevelingen van de Rekenkamer in voldoende mate worden overgenomen door zowel de Commissie als de lidstaten, moet nog worden gezien. Nederland zal de aanbevelingen in de Raad inbrengen en kijken in welke mate de conclusies en aanbevelingen ook voor Nederland relevant zijn.

De leden merken daarnaast op dat de landbouw, met haar gigantische bijdrage aan klimaatverandering en ontbossing met name in de tropen, buiten schot blijft. Deelt de Minister het inzicht dat de effecten van de landbouw in binnen- en buitenland, met name vanwege de ontbossing meegenomen moeten worden in zowel de bossenstrategie als de LULUCF (Land Use, Land-Use Change and Forestry – Landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw), graag uitgesplitst naar strategie en verordening? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Het Fit for 55 pakket als geheel is gepubliceerd om de EU een betere positie te verschaffen om het doel van een klimaatneutrale Unie in 2050 te bereiken. Binnen dit pakket hangen onder andere de LULUCF verordening en de EU bossenstrategie sterk samen. Bossen leveren een belangrijke bijdrage aan koolstofopslag.

Het voorstel om de LULUCF verordening te herzien is er op gericht om in 2030 in een goede positie te zijn om in 2035 een klimaatneutrale AFOLU (Agriculture, Forestry and Other Land Use)-beleidspijler te realiseren. Onder een AFOLU-beleidspijler vallen de emissies die momenteel onder de LULUCF verordening vallen en de niet-CO₂ emissies van landbouw, die momenteel onder de ESR verordening vallen. In het Impact Assessment dat hoort bij het voorstel om de LULUCF verordening te herzien wordt aangegeven dat in 2030 een koolstofput van meer dan 300 Mton nodig is om in 2035 de uitstoot van niet-CO₂ emissies in de landbouwsector voldoende te compenseren om op EU niveau klimaatneutraliteit binnen de kaders van de AFOLU beleidspijler te kunnen bereiken. De LULUCF hangt met andere woorden niet alleen samen met de EU bossenstrategie, maar houdt ook rekening met de effecten van landbouw in de EU.

Deelt de Minister het inzicht dat aparte, bindende reductiedoelstellingen voor landbouw moeten worden opgesteld in de LULUCF? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Het demissionaire kabinet vindt het doel in de LULUCF verordening om de netto-koolstofput in de EU tot en met 2030 te verhogen tot 310 Mton een belangrijke stap om de trend van de afnemende koolstofput te keren. Ik deel het inzicht dat aparte, bindende reductiedoelstellingen voor landbouw moeten worden opgesteld in de LULUCF vooralsnog niet. Binnen het huidige voorstel houden lidstaten zelf de vrijheid om te beoordelen op welke wijze zij binnen hun nationale context voldoende koolstofopname kunnen realiseren om aan hun nationale doelstellingen te voldoen.

Deelt de Minister het inzicht dat de verhoogde algehele doelstelling van de LULUCF nog steeds te laag is om te voldoen aan het Parijs-akkoord? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

In het Impact Assessment dat hoort bij het voorstel om de LULUCF verordening te herzien geeft de Commissie aan dat een verhoging van de EU koolstofput tot meer dan 300 Mton in 2030 nodig is om te voldoen aan het klimaatdoel voor 2050 uit het klimaatakkoord van Parijs

Vindt de Minister ook dat de LULUCF ambitie van Nederland om in 2030 slechts 0,2 Mton CO₂ van 4,7 Mton te verminderen niet de urgentie aantoont en dat we moeten inzetten op het opvangen van meer CO₂? En is de Minister het er mee eens dat het vernatten van de veeweidegebieden dit in 1 keer oplost, gezien dit 0,2 Mton CO₂ opslaat, aldus Urgenda¹⁷ en zodoende z.s.m. (binnen 2 jaar minimaal) moet worden uitgevoerd?

Antwoord

Het voorstel om de LULUCF verordening te herzien toont urgentie door middel van de ambitieuze doelstellingen die zijn opgenomen voor de landgebruikssector in de EU. Het demissionair kabinet staat positief tegenover de herziening van de LULUCF verordening en het tussendoel om tot en met 2030 de netto-koolstofput in de EU te verhogen tot 310 Mton CO₂ equivalenten. De opgave om de netto-koolstofput in deze periode te vergroten is verdeeld over de lidstaten via een EU verdeel-sleutel. Behaalt Nederland het voorgestelde nationale doel dan wordt volgens de Commissie met andere woorden voldoende bijdrage geleverd aan het behalen van EU klimaatneutraliteit in 2050. Nederland blijft daarnaast onverminderd gecommiteerd en gebonden aan de afspraken in het Klimaatakkoord, waarmee Nederland volgens de KEV2020 in 2030 een restemissie van 3,6 Mton CO₂ eq. realiseert, ook als dit bovenop de nieuwe EU-landgebruiksdoelstellingen komt. Het vernatten van veenweidegebieden is een van de mogelijkheden om koolstofopslag te realiseren, maar niet de enige om de doelstellingen onder de LULUCF verordening te bereiken.

Wat vindt de Minister van het idee om bestaand bos, waarin bosbouw wordt bedreven, tot landbouw te rekenen en niet tot natuur?

Antwoord

Dat lijkt mij zeer contraproductief. De Nederlandse, maar ook Europese, inzet is om juist de rijkste natuurlijke bossen zeer strikt te beschermen en tegelijkertijd de meest monotone productiebossen naar een hoger niveau te tillen door meer met natuurlijke processen te werken, meer boomsoorten aan te planten en voor meer structuurverschil te zorgen. Deze ingrepen zijn van belang voor de biodiversiteit, maar op lange termijn zijn ze ook cruciaal om de houtproductie te waarborgen in een veranderend klimaat.

Europees burgerinitiatief: End the Cage Age

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zijn blij dat, na de positieve reactie van de Europese Commissie, ook het Nederlandse kabinet het burgerinitiatief «Stop de kooien» ondersteunt. Het Europese burgerinitiatief End the Cage Age werd ondertekend door zo'n 1,4 miljoen mensen en heeft geleid tot het voornemen van de EC om in 2023 te komen met een wetgevingsvoorstel om kooien uit te faseren en uiteindelijk te verbieden voor opfokleghennen, leghennen, vleeskuiken- en leghenouderdieren, zeugen (kraamboxen en andere boxen), konijnen, kwartels, eenden en ganzen.

¹⁷ <https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/Berekening-Maatregel-12-Versneld-Vernatten-Veenweide.pdf>

De leden zijn met de Minister van mening dat een verbod op het houden van dieren in kooien niet alleen moet gelden voor dieren die worden gehouden in de vleesindustrie, maar ook voor dieren die worden gehouden in de pelsdierhouderij, althans zolang deze sector nog niet is beëindigd. De leden roepen de Minister dan ook op om zich tevens te blijven inzetten voor een verbod op de pelsdierhouderij. Ook om te voorkomen dat investeringen in andere huisvestingsystemen voor de pelsdierhouderij over een aantal jaren met (Europees) belastinggeld zullen moeten worden gecompenseerd. Is de Minister bereid dit punt meenemen in de discussie? Nu Denemarken (met na China de grootste nertsenfokkerij ter wereld) heeft besloten om de sector nog een extra jaar stil te leggen, is dit een goed moment om deze sector voor eens en altijd te beëindigen in heel Europa.

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

Visserij

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie merken op dat uiterlijk in 2020 overbevissing in Europa geëindigd zou zijn. Nog steeds vindt deze gelegaliseerd plaats. Niet alleen is er veel mis bij de weging van vis aan land, waarbij miljoenen kilo's vis door de mazen van de weegschaal glijpen¹⁸. Ook spreken lidstaten onderling hogere vangstquota met elkaar af¹⁹ dan de voorgestelde Total Allowable Catch (TAC). Maar veel zorgelijker is dat onderzoek laat zien dat deze TACs bijna twee keer zo hoog zijn als verantwoord is op basis van wetenschappelijk onderzoek²⁰. Dit komt onder meer omdat de term «safe biological limits-veilige biologische grenzen», die ICES hanteert niet overeenkomt met het voorzorgsprincipe van de Verenigde Naties²¹. Waarschijnlijk is de overeenkomst tussen de Europese Commissie en ICES, waarin ICES om advies wordt gevraagd, de belangrijkste reden voor het uitblijven van vooruitgang bij het terugdringen van overbevissing in het noordoostelijke gedeelte van Atlantische oceaan, zoals onderzoek aantoot²². Kan de Minister aangeven welke prioriteiten Nederland heeft doorgegeven met betrekking tot vangstmogelijkheden? Deelt de Minister het inzicht dat de TACs niet gebaseerd zijn op het zogenaamde voorzorgsbeginsel, zoals vastgesteld in de Verenigde Naties Overeenkomst over visbestanden van 1995? Kan de Minister aangeven hoe het voorzorgsprincipe, zoals opgesteld door VN, meegenomen wordt in het kader van de blauwe economie?

Antwoord

Tijdens de Raad zal ik aangeven dat ik voor alle voor Nederland belangrijke bestanden het wetenschappelijke advies van ICES wil volgen. In het

¹⁸ <https://www.groene.nl/artikel/twee-inspecteurs-voor-de-totale-zee> – Mei 2021 – Groene Amsterdammer

¹⁹ <https://neweconomics.org/2020/03/landing-the-blame-overfishing-in-the-northeast-atlantic-2020>

²⁰ blz 3 «In other words, the precautionary TAC advised by ICES on request by the EC for consideration by the Council of Ministers is nearly twice as high as the TAC that would result from the MSY level prescribed by the CFP [1] CFP, Common Fisheries Policy. Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy, Off. J. Eur. Union 354 (2013) 22–61. uit Marine Policy mei 2020- <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0308597X20309283>

²¹ Annex 2 van UN fish stock agreement, UNLCOS (law of the seas) en de Gemeenschappelijk Visserijbeleid

²² Marine Policy mei 2020- <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0308597X20309283>

Gemeenschappelijke Visserijbeleid zijn de uitgangspunten UN Fish Stocks Agreement (UNFSA) geïmplementeerd. Daaruit volgend vraagt de EU jaarlijks aan ICES om wetenschappelijk advies op te stellen. Dit gebeurt op basis van Maximum Sustainable Yield (MSY) en in gevallen waar minder data beschikbaar is op basis van het voorzorgsbeginsel. Het voorzorgsbeginsel is een belangrijk uitgangspunt bij het visserijbeleid, en dus ook bij de vormgeving van de duurzame blauwe economie.

Kan de Minister aangeven wat het standpunt van Nederland is met betrekking tot subsidies voor brandstof voor vissersschepen in Europa, aangezien Europa aandringt op vrijstellingen hierover tijdens de besprekingen van de WTO²³? Deelt de Minister het inzicht dat subsidies die bijdragen aan het verlies van biodiversiteit uit gefaseerd dienen te worden?

Antwoord

Nederland is in essentie tegen subsidies op brandstof voor vissersschepen, accijnsvrijstellingen worden niet als subsidie beschouwd. Zoals aangegeven in het BNC-fiche met betrekking tot de Fit-for-55 maatregelen steunt Nederland de doelstelling en ambities van dit pakket.

Is de Minister bereid om actief uit te dragen dat subsidies voor brandstof voor visserij schepen eindigen, tijdens de WTO onderhandelingen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Het kabinet staat bij de WTO onderhandelingen achter de EU positie, die pleit voor het verbieden van schadelijke subsidies die bijdragen aan IUU, aan overbevissing en overcapaciteit (de Europese Commissie voert de onderhandelingen bij de WTO). De EU zet tevens in op het aan banden leggen van brandstofsubsidies voor visserij op internationale wateren om zo, onder andere, voor een gelijk spelveld te zorgen.

Ook met het welzijn van de vis gaat het niet goed. Afgelopen week ging Compassion in World Farming het land door met een gigantische zalm om vissenwelzijn onder aandacht te brengen. Nog steeds lijden miljarden vissen tijdens de vangst, de slacht en in kwekerijen. In viskwekerijen leven de vissen met duizenden soortgenoten in krappe tanks, waardoor ze geen ruimte hebben voor natuurlijk gedrag, wat leidt tot verhoogde risico's op ziekte en sterfte. Kan de Minister aangeven hoe dierenwelzijn meegenomen is in de EU kweekvisserijvisie en welke acties concreet zijn voorgesteld door de EU op dit gebied, zoals in de aquacultuur strategie wordt benoemd?

Antwoord

In de mededeling geeft de Europese Commissie aan dat er bijzondere aandacht moet zijn voor:

- Het ontwikkelen van goede praktijken op het gebied van welzijn van vissen tijdens de kweek, het vervoer en het doden.
- Het vaststellen van gemeenschappelijke, gevalideerde, soortspecifieke en auditeerbare indicatoren voor het welzijn van vissen en de gehele productieketen (met inbegrip van vervoer en slacht).
- Verder onderzoek en innovatie met name op het gebied van soortspecifieke welzijnsparameters met inbegrip van voedingsbehoeften in verschillende kwekerijsystemen, en
- Het bijbrengen van kennis en vaardigheden op het gebied van het welzijn van vissen aan aquacultuur producenten en andere marktdeelnemers die met gekweekte vis omgaan.

²³ <https://www.politico.eu/article/eu-fishing-rules-subsidies-overfishing-wto-deal/>

Kan de Minister aangeven waar Nederland en de EU staan m.b.t. tot het ontwikkelen van welzijnsindicatoren, aangezien in het Nationaal Strategisch Plan (2014–2020) al staat dat EC wetenschappelijk advies per vissoort blijft inwinnen en kwesties rond viswelzijn in de aquacultuur evalueren, zodat passende maatregelen kunnen worden genomen?

Antwoord

Er zijn, zoals ook aan uw Kamer gemeld in 2016 (Kamerstuk: 28286-859), op basis van wetenschappelijk onderzoek grenswaarden ontwikkeld waar het gaat om de waterkwaliteit van het water waar de vissen in verblijven. De sector werkt aan een goede waterkwaliteit, een belangrijke indicator voor het welzijn van vissen.

Deelt de Minister het inzicht dat er geen sprake is van duurzame kweekvisserijen, wanneer vissen in kwekerijen vis of vismeel te eten krijgen?

Antwoord

Dit is niet per definitie het geval, er kan ook in dit geval sprake zijn van duurzame kweekvisserij. Zo kunnen restproducten van de vis worden gebruikt die anders weggegooid zouden worden.

En hoe kijkt de Minister tegen het stimuleren van het eten van mosselen wanneer je bedenkt dat de wateren vol met plastic, PFAS en PFOS zitten? Hoe gaat de Minister voorkomen dat mensen plastic, PFAS of PFOS binnen krijgen via mosselen of andere schelpdieren? Kan de Minister aangeven of mosselen en zeegroenten uit de Westerschelde momenteel geconsumeerd kunnen worden, gezien de dumping van PFOS door 3M²⁴?

Antwoord

De PFAS-problematiek speelt breder. De huidige blootstelling van mensen aan PFAS in Nederland wordt hoger ingeschat dan de door Europese voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) opgestelde gezondheidkundige grenswaarde. Deze waarde is gebaseerd op levenslange blootstelling. Bij een tijdelijke overschrijding van deze waarde is er geen sprake van een acuut gezondheidsrisico. In de brief aan uw Kamer van 4 juni jl. over de vermindering van de blootstelling aan PFAS na de EFSA-opinie (Kamerstuk 28 089, nr. 190) wordt de aanpak van de blootstelling aan PFAS via voedingsmiddelen en vermindering van PFAS in het milieu geschetst. Kennis over de gehalten aan PFAS in voedingsmiddelen is hierbij noodzakelijk. Daarom wordt nu ingezet op onderzoek hiernaar, omdat er op dit moment een gebrek is aan actuele gegevens hieromtrent en dit geldt ook voor schelpdieren en zeegroenten uit onder andere de Westerschelde.

Tot slot, merken de leden van de Partij voor de Dieren-fractie op dat afgelopen week het Nederlands Visbureau²⁵ een nieuwe reclame heeft opgestart om makreel te promoten. Kan de Minister aangeven of het Nederlands Visbureau hiervoor Europese subsidies heeft ontvangen en zo ja, om welke bedragen het gaat? Kan de Minister aangeven hoe ze uitvoering geeft aan de aangenomen motie van de Partij voor de Dieren om promotiesubsidies voor vis in Europa aan te kaarten (Kamerstuk 33 450, nr. 87)?

Antwoord

Het visbureau krijgt subsidie uit het EFMZV voor dit project. Deze subsidie is in 2019 toegekend. In totaal is voor dit project een subsidie toegekend

²⁴ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/vis-en-zeegroenten-uit-de-westerschelde-laait-willy-staan-zorgen-over-grote-concentraties-giftige-pfos-in-zeeuws-water/>

²⁵ <https://visbureau.nl/>

van € 668.340. Van dit bedrag is 75% afkomstig vanuit de EU hetgeen overeenkomt met een bedrag van € 501.255. Op grond van de EMFAF Verordening is subsidie voor vispromotie toegestaan. Echter, om invulling te geven aan de motie rondom actief verzet tegen Europese subsidies voor de promotie van visconsumptie (Kamerstuk 33 450, nr. 87) zal ik erop toezien dat de beschikbare middelen niet hiervoor worden aangewend. Voor het EFMZV heb ik dit niet kunnen doen omdat op grond van de EFMZV Verordening, en de nationale implementatie daarvan (het Operationeel Programma) vispromotie is toegestaan. De laatste openstelling in dit kader heeft plaatsgevonden in het voorjaar 2021, er zullen dus geen nieuwe projecten geselecteerd worden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

De leden van de Volt-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de agenda voor de Landbouw- en visserijraad en heeft de volgende vragen:

GLB-NSP

Verwacht de Minister een aanpassing van het voorziene tijdsplan voor de opstelling en indiening van de Strategisch Plannen? Zal de Minister streven naar een aanpassing van het voorziene tijdsplan indien dit ter tafel komt?

Welke informatie verwacht de Minister van het Voorzitterschap en of de Europese Commissie over nadere uitwerkingen en vereisten voortkomend uit de gedelegeerde- en uitvoeringshandelingen, die hun beslag dienen te krijgen in de op te stellen plannen? Verwacht de Minister al aan deze mededelingen te voldoen? Hoe voorziet het NSP in de nadere uitwerkingen en vereisten voortkomend uit de gedelegeerde- en uitvoeringshandelingen, die hun beslag dienen te krijgen in de op te stellen plannen? Wat is de positie van de Minister ten aanzien van het transparanter maken van het evaluatieproces van het NSP?

Heeft de Minister of ambtenaren op het ministerie gesproken met de Europese Commissie over de huidige ideeën voor het Nationaal Strategisch Plan? Hoe ziet de Europese Commissie de plannen voor het NSP in haar huidige vorm? Heeft de Commissie aanbevelingen gedaan ter verbetering van de huidige vorm van het NSP? Zo ja, kan de Minister deze met de Kamer delen en toelichten?

Antwoord

De deadline van 31 december voor indiening van het NSP is vastgelegd in de nieuwe wetgeving en is onder andere van belang omdat boeren tijdig moeten weten waar ze aan toe zijn voor bijvoorbeeld hun bouwplan. Daarnaast ook om in 2022 tijdig de goedkeuring van het NSP te krijgen en alle noodzakelijke voorbereidingen te treffen om het nieuwe GLB per 1 januari 2023 in te kunnen laten gaan. Ik vind het daarom van belang dit tijdsplan aan te houden. Er is vooralsnog geen sprake van aanpassing van het voorziene tijdsplan.

Er zal tijdens de Raad niet specifiek over de secundaire wetgeving worden gesproken. Mocht de Commissie naar aanleiding van de stand van zaken van de strategische plannen hier toch op willen gaan, dan zal naar verwachting vooral een meer procedurele indicatie gegeven worden over het te verwachten aantal gedelegeerde- en uitvoeringshandelingen die voor de drie GLB-herzieningsverordeningen als ook het tijdsplan. Deze meer technische uitwerkingen van de verordeningen zullen geen

onderwerp van debat in de Raad zijn, de voorstellen worden in comités en expertgroepen besproken. De handelingen hebben betrekking op onder meer: de architectuur van het NSP, het benoemen van de administratieve organen zoals het betaalorgaan, aanvullende regels voor interventies, het prestatiemodel, beheer en controle (waaronder het gebruik van satellietbeelden en nadere bepalingen over blijvend grasland, Goede Landbouw en Milieu Condities).

Ik ben positief over alle initiatieven die genomen worden om het goedkeuringsproces zo transparant mogelijk te maken. Dit past bij de Nederlandse inzet zoals steeds uitgedragen tijdens de onderhandelingen over de Strategischplanverordening (SPV).

Voor de totstandkoming van het NSP is er ambtelijk overleg met de Europese Commissie op technisch niveau. Daarin zijn enkele conceptonderdelen van het NSP met de EC gedeeld zoals de houtskool-SWOT, de behoefteanalyse en enkele beschrijvingen van mogelijke interventies en heeft de EC enkele technische suggesties gedaan. Het National Strategisch Plan van Nederland is echter nog niet zo ver gevorderd dat het al als zodanig met de Commissie kan worden besproken. Aanbevelingen dat NL de huidige vorm van het NSP zou moeten verbeteren, zijn in dit overleg dan ook niet aan de orde geweest.

Fit for 55-pakket

LULUCF

Het doel voor 2030, namelijk een maximale uitstoot van 4,5 megaton CO₂ equivalent in de LULUCF sector lijkt op basis van een analyse van de National Inventory Report (NIR) realiseerbaar met het huidige beleid in Nederland gemakkelijk gehaald te worden. Deelt de Minister deze conclusie en kan de Minister een ruwe schets geven over welke sectoren welke bijdragen zullen gaan leveren in haar plannen?

Antwoord

Het doel voor 2030 is bij uitvoering van beleid, zoals dat ook is meegenomen in de KEV2020, bereikbaar. Ik deel echter niet het beeld dat dit makkelijk zal zijn, omdat de betreffende maatregelen vaak complex zijn om uit te voeren en door het risico van natuurlijke verstoringen.

Acht de Minister het huidige doel zoals gesteld in de LULUCF-Verordening voldoende ambitieus?

Antwoord

Ik acht het doel voldoende ambitieus, want als Nederland het voorgestelde nationale doel behaalt dan wordt volgens de Commissie voldoende bijdrage geleverd aan het behalen van EU klimaatneutraliteit in 2050. Zie ook mijn antwoord op de vraag van de fractie van de PvdD.

Zal de Minister erop inzetten om de maximale uitstoot nog verder terug te dringen dan de minimale 4,5 megaton?

Antwoord

Zoals ik ook aangaf in mijn antwoord op de vraag van de fractie van de PvdD levert Nederland bij het behalen van de voorgestelde doelstelling voldoende bijdrage aan het behalen van EU klimaatneutraliteit in 2050. Nederland blijft daarnaast onverminderd gecommitteerd en gebonden aan de afspraken in het Klimaatakkoord, waarmee Nederland volgens de KEV2020 in 2030 een restemissie van 3,6 Mton CO₂ eq. realiseert, ook als dit bovenop de nieuwe EU-landgebruiksdoelstellingen komt.

Om de doelen van 2031–2035 te halen moet Nederland in juni 2024 hun nationale energie- en klimaatplannen presenteren. Heeft het de regering al een start gemaakt met deze plannen? Wat is het tijdsplan waarin deze plannen met de Kamer gedeeld zullen worden?

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.

Voor het doel: klimaatneutraal in 2035 wordt gestreefd naar een klimaatneutraliteit op EU-niveau. Nederland daarentegen heeft relatief hoge emissies via landbouw, landgebruik en weinig vastlegging via bosbouw tegenover andere lidstaten die netto vastlegging in het landgebruik en de bosbouw hebben en relatief lagere emissies uit de veehouderij. Zal Nederland zelf ook streven naar een nationale klimaatneutraliteit? Op welke manier zal Nederland proberen dit doel te behalen? Zal Nederland informatie uitwisselen met andere lidstaten en best practices ophalen om ook nationaal klimaatneutraal te kunnen zijn in 2035?

Antwoord

Om te bepalen wat de Nederlandse bijdrage kan zijn aan klimaatneutraliteit in 2035 op EU niveau voor de landbouw en landgebruik sectoren zal onderzoek nodig zijn. De Europese Commissie verzoekt in het herzieningsvoorstel van de LULUCF verordening de lidstaten om in 2024 via de INEK-plannen duidelijk te maken wat de bijdrage kan zijn van de lidstaten. Uw Kamer zal hierover tijdig geïnformeerd worden. Het is staand beleid dat Nederland *best practices* en informatie uitwisselt met andere lidstaten.

Kan de Minister een indicatie geven over hoe het Nationaal Strategisch Plan zal voorzien in het behalen van deze doelstellingen?

Antwoord

De inzet is om met het NSP bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. Zoals eerder gesteld, is het GLB niet toereikend om deze en andere duurzaamheidsdoelstellingen geheel te realiseren. Over de omvang van de bijdrage moet bestuurlijk nog een besluit genomen worden. Als mogelijke interventies komen dan in beeld, naast de conditionaliteit, de ecoregeling, het ANLb, projecten in de veenweiden (interventie samenwerking), kennis en innovatie en investeringen.

Wat is de appreciatie van de Minister over het meer in lijn brengen van de LULUCF Verordening onder het ETS systeem? Staat de Minister positief tegenover het uiteindelijk onderbrengen van de LULUCF Verordening met het ETS systeem?

Antwoord

Het Fit for 55 pakket bevat geen voorstellen om de LULUCF verordening meer in lijn te brengen of uiteindelijk onder te brengen in het ETS systeem.

Kan de Minister een appreciatie geven van het krachtenveld in de Raad met betrekking tot de LULUCF Verordening?

Antwoord

Vrijwel alle lidstaten hebben nog geen formele positie ten aanzien van het voorstel om de LULUCF verordening te herzien. Desalniettemin hebben verschillende lidstaten kritisch gereageerd op het voorstel van de Commissie. Met name bosrijke en Mediterrane lidstaten maken zich zorgen of zij hun nationale doelstellingen voor 2030 kunnen bereiken, met

name door het toenemende risico van natuurlijke verstoringen, zoals bosbranden.

Kan de Minister een overzicht geven hoe de LULUCF zich verhoudt tot de EU-Bossenstrategie en de interactie tussen de doelen van beide strategieën verder toelichten, alsook hoe de Minister deze doelen wil behalen?

Antwoord

De Europese Bossenstrategie biedt een roadmap voor de aanplant van 3 miljard bomen, die moeten bijdragen aan koolstofvastlegging en daarmee de LULUCF-doelen. Nederland steunt de doelen uit de Europese Bossenstrategie. De Nederlandse bijdrage hieraan is omschreven in de nationale Bossenstrategie. Zo heeft Nederland de ambitie om tot 2030 37.000 hectare bos aan te leggen, waarvan 18.000 hectare reeds geïnstrumenteerd is. Met de ambitie van 37.000 hectare extra bos speelt de nationale Bossenstrategie een belangrijke rol bij het bereiken van de nationale LULUCF doelstellingen die voor Nederland gelden.

Naast de uitvoering van de nationale bossenstrategie spelen onder andere ook de uitvoering van maatregelen uit het klimaatakkoord met betrekking tot veenweide en de opslag van koolstof in landbouwbodems een belangrijke rol om de LULUCF-doelen te bereiken.

De Commissie gaat, zoals eerder aangekondigd in de «van Boer tot Bord»-strategie, eind 2021 een Carbon Farming initiative publiceren en daarnaast in 2023 een mechanisme voorstellen voor de certificering van koolstofvastlegging waarmee boeren en andere landgebruikers gestimuleerd worden om de vastlegging van koolstof (in de bodem) te bevorderen dan wel emissies te voorkomen. De grootste financieringspost om boeren en bosbouwers te belonen voor het vastleggen of minder emitteren van CO₂ is het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), via de eco-regelingen. In de Nederlandse aanbevelingen gedaan door de Europese Commissie omtrent het verhogen van de capaciteit van koolstofopslag is het herstel van veengronden en het verminderen van overige broeikasgasemissies door de veehouderij en bemesting. Hoe voorziet het Nederlandse Nationaal Strategisch Plan (NSP) in het behalen van de doelstellingen van het Carbon farming initiative? Op welke manier zal het NSP boeren ondersteunen om het vergroten van de capaciteit voor koolstofopslag te stimuleren?

Antwoord

Zoals eerder genoemd is de inzet om met het NSP bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen én carbon farming. Dat zit nu verankerd in het ontwerp van de ecoregeling en in de conditionaliteit. In hoeverre dit bij gaat dragen aan de doelstellingen van het in het najaar nog te publiceren Carbon farming initiative kan ik nu niet beoordelen. Daarvoor wacht ik eerst publicatie en appreciatie van de wetgevende voorstellen af.

Herziening Europese handelsnormen

De Minister geeft aan in haar brief een voorstander te zijn van de voorgenomen aanpassing van de Europese handelsnormen. Daarnaast geeft de Minister aan dat er een aparte vragenlijst is voorgelegd aan de autoriteiten van de lidstaten. Kan de Minister een indicatie geven van de Nederlandse inbreng in deze vragenlijst? Heeft Nederland (dan wel via de regering, dan wel via de ministeries) meegedaan aan de openbare consultaties? Zo ja, kan de Minister toelichten wat daar de Nederlandse inbreng was?

Antwoord

Nederland heeft nog geen inbreng gegeven op de openbare consultaties in 2021. Over de inbreng van Nederland op de lopende uitvraag van de Europese Commissie via een vragenlijst aan de autoriteiten van de lidstaten kan ik uw Kamer op dit moment nog niet informeren, aangezien Nederland nog geen reactie heeft verstuurd op het moment van beantwoording.

Wanneer kan de Kamer een BNC-fiche verwachten over de herziening? Kan de Minister voor die tijd al een uiteenzetting geven van de Nederlandse inzet op dit dossier en aangeven op welke specifieke punten Nederland inzet voor de publicatie van het Commissievoorstel?

Antwoord

De Europese Commissie heeft in haar roadmap over de voorgenomen herziening van de handelsnormen aangegeven het derde kwartaal van 2022 te willen komen met een voorstel. Daarna zal een BNC Fiche opgesteld worden.

In 2019 heeft Nederland in de consultatie naar aanleiding van de evaluatie van de handelsnormen aangegeven dat de handelsnormen groente en fruit zouden kunnen worden verbeterd om het risico op voedselverspilling tegen te gaan. Specifiek genoemd is aandacht voor de visuele aspecten van de EU handelsnormen die puur cosmetische aspecten betreffen en die geen bijkomend nut hebben met betrekking tot bijvoorbeeld voedselveiligheid. Nederland heeft daarbij voorgesteld als eerste stap de cosmetische eisen voor sommige productgroepen in klasse II te verruimen.

Wat betekent de herziening van de Europese handelsnormen op de interne markt voor het gelijke speelveld op de globale markt? Zullen de normen die op de interne markt ook gelden voor importproducten? Verwacht de Minister op dit punt beweging onder het Franse voorzitterschap? Hoe staat de Minister tegenover het Franse voorstel om tarieven te heffen aan de grens voor landbouwproducten die niet aan dezelfde standaarden voldoen als de producten op de interne markt? Hoe verhoudt zich dit voorstel tot de wet internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen?

Antwoord

Op dit moment is er nog geen concreet voorstel voor herziening van de handelsnormen. Over een eventueel effect is nu dan ook nog niets te zeggen. De Europese Commissie voert een impact assessment uit ter ondersteuning van de voorbereiding van de herziening. De resultaten van de impact assessment worden het eerste kwartaal van 2022 verwacht. Uw Kamer is 27 juni jl. geïnformeerd over het politieke akkoord over de voorstellen voor het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)(Kamerstuk 28 625, nr. 291). Daarbij is een verklaring afgegeven waarin de Raad en het Europees parlement de Europese Commissie oproepen om voor juni 2022 een rapport op te stellen over de juridische haalbaarheid van toepassing van EU gezondheids- en milieustandaarden op geïmporteerde producten. Ik wacht dit rapport van de Europese Commissie af.

Bossenstrategie

In het BNC-fiche van de EU-bossenstrategie geeft de regering aan groot belang te hechten aan de coherentie tussen de EU-bossenstrategie en de andere voorstellen en instrumenten, zijnde de EU-Biodiversiteitsstrategie, de herziening van de LULUCF-verordening en de Richtlijn Hernieuwbare Energie alsook de herziening van de Europese houtverordening. Het kabinet gaf hierin ook aan erop toe te zien dat deze coherentie gewaarborgd zal worden. Hoe zal de Minister erop toezien dat dit ook gebeurt? Hoe voorziet de implementatie van de bossenstrategie in deze coherentie?

Antwoord

De bossen in de EU spelen een belangrijke rol in de realisatie van de verschillende doelstellingen van de Green Deal. Dat heeft er wel toe geleid dat vanuit die verschillende doelen, zoals biodiversiteit, hernieuwbare energie en klimaat, verschillende eisen aan het bosbeheer worden gesteld, vanuit de instrumenten die voor deze doelen worden ingezet. De implementatie van de Bossenstrategie waarin deze instrumenten worden genoemd voorziet niet in de gewenste coherentie. Het kabinet wil deze coherentie graag zien en zal dit trachten te realiseren in de fora waar bossen aan de orde komen om doelstellingen van de Green Deal te realiseren.

Hoe verhoudt de EU-bossenstrategie zich tegenover het te verwachten wetgevingsvoorstel omtrent het op de EU interne markt brengen van producten die gerelateerd zijn aan ontbossing of bosdegradatie? Is de Minister tevreden met de voortgang op dit dossier? Verwacht de Minister dat deze wetgeving voldoende is om een gelijk speelveld te garanderen?

Antwoord

Het kabinet kan nog geen duidelijke uitspraak doen over hoe de EU Bossenstrategie zich verhoudt tot het wetgevingsvoorstel omtrent het op de EU interne markt brengen van producten die gerelateerd zijn aan ontbossing of bosdegradatie, omdat dit wetsvoorstel nog niet is gepubliceerd. Dit voorstel zal naar verwachting medio november 2021 worden uitgebracht. Wel is duidelijk, zoals dat nu ook al geldt bij de huidige EU Houtverordening, dat deze nieuwe wetgeving ook geldt voor producten die in de EU worden geproduceerd en op de interne markt worden gebracht. Dit laatste mede op basis van het waarborgen van een gelijk speelveld.

Hoe verhoudt de te verwachten wetgeving rondom internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen zich tot de EU-bossenstrategie?

Antwoord

Dit wetsvoorstel is eveneens nog niet uitgebracht, en ik kan daarom op dit moment niets zeggen over hoe dit voorstel zich verhoudt tot de EU Bossenstrategie alsmede tot het eerder genoemde wetgevingsvoorstel over producten gerelateerd aan ontbossing.

Wat is het tijdsplan voor de implementatie van de EU-bossenstrategie? Op welke termijn wil de Minister voldoen aan de doelen gesteld in de EU-bossenstrategie?

Antwoord

De Nederlandse inzet voor de EU-bossenstrategie is de eind 2020 uitgebrachte nationale Bossenstrategie. De nationale strategie heeft 2030 als horizon. Doelstellingen die nieuw zijn, zoals de strikte bescherming van bossen die eventueel onder de definitie van primaire- of oerbossen zullen vallen, zullen opgenomen worden in de uitvoering van de nationale Bossenstrategie.

Kan de Minister een eerste inzicht geven in de concept-conclusies en de Nederlandse inbreng daarvoor? Wat zijn de reserves van de Minister met betrekking tot de conceptconclusies? Verwacht de Minister hier nog verandering in te kunnen brengen tijdens de Raad? Zo nee, wat is hiervoor de reden? Kan de Minister daarvoor een indicatie geven van het krachtenveld in de Raad?

Antwoord

Momenteel vindt bespreking van de EU Bossenstrategie plaats in de Raadswerkgroep Bosbouw. De besprekingen zijn in een te vroeg stadium om nu al inzicht in de concept-conclusies te geven. Nederland baseert haar inbreng op basis van het BNC-fiche dat op 17 september jl. naar uw Kamer is gezonden (Kamerstuk 22 112, nr. 3196).

Verschillende lidstaten hebben zorgen geuit over het feit dat de bevoegdheid voor bosbeleid voornamelijk bij de lidstaten ligt, waardoor er geen doelstellingen voor gemeenschappelijk bosbeleid zijn vastgelegd, zoals dit bijvoorbeeld wel het gevoel is bij landbouwbeleid (GLB). Hoe staat de Minister tegenover het onderzoeken van de mogelijkheden voor een gemeenschappelijk bosbeleid? Wat zijn volgens de Minister de voordelen van het houden van de bevoegdheden voor bosbeleid op lidstaatniveau? Kan de Minister een appreciatie geven van de positie van 11 lidstaten die hun zorgen hebben geuit over de EU-bosstrategie en de voorstellen die daaruit voort zullen komen, met name in relatie tot het subsidiariteitsvraagstuk?

Antwoord

Er is geen gemeenschappelijk bosbeleid en dat is ook niet vastgelegd in het Verdrag betreffende de Werking van de EU. Er is ook weinig steun voor een gemeenschappelijk bosbeleid omdat voor bosbeleid geen generieke benadering mogelijk is. De verschillen in uitgangssituatie voor bos variëren sterk per lidstaat; het kan daarbij onder andere gaan om het percentage bosbedekking, en de bevolkingsdichtheid. Ook variëren de wensen van de bevolking. Zo spelen in Nederland vooral de natuur- en recreatiefunctie een belangrijke rol. In andere delen van de EU zijn bossen van belang voor de houtproductie en plattelandsontwikkeling. Om die reden is maatwerk nodig. Dat wil niet zeggen dat vanuit nationaal bosbeleid niet kan worden bijgedragen aan de belangrijke doelen van de Green Deal zoals biodiversiteit, klimaat en bioeconomie. Dat zijn overstijgende doelen die een aanpak op EU-niveau rechtvaardigen.

Verder wil de Europese Commissie een nieuw vrijwillig certificerings-systeem opzetten voor duurzaam bosbeheer. Hoe ziet de Minister deze certificering voor zich en waar gaat ze op inzetten in de Raad? Zijn er voldoende waarborgen ter controle van de implementatie van de EU-bossenstrategie? Zo ja, hoe wordt de implementatie per lidstaat gecontroleerd en opgevolgd? Wat is hiervoor de Nederlandse inzet?

Antwoord

De Commissie heeft aangegeven dat het wil onderzoeken of een nieuw vrijwillig bosbeheercertificaat, gebaseerd op uitgebreide criteria voor duurzaam bosbeheer, een bijdrage kan leveren aan biodiversiteit binnen de bosbouw. De criteria moeten samen met de lidstaten worden bepaald. In het eerste kwartaal van 2023 moet een impact-assessment zijn uitgevoerd en wil de Commissie het nieuwe vrijwillige certificaat presenteren. Ik heb nog geen verwachtingen van het nieuwe certificaat, maar wil wel waken voor versplintering van het huidige stelsel, zonder dat het nieuwe systeem daar een significante meerwaarde tegenover zet.

Veel doelstellingen uit de EU-bossenstrategie, zijn op vrijwillige basis door de lidstaten over te nemen. Dat betekent dat het behalen van deze doelstellingen ook niet afdwingbaar is. Nederland zet zich in voor ambitieus klimaat en biodiversiteitsbeleid, maar realiseert zich ook dat de huidige bevoegdheidsverdeling tussen lidstaten en de Commissie niet zal veranderen.

De Europese Rekenkamer publiceerde recentelijk een rapport met aanbevelingen voor de EU-bossenstrategie. Wat is de appreciatie van de Minister van dit rapport? Zal zij zich in de Raad hard maken voor de overname van deze aanbevelingen in de EU-bossenstrategie? Zal de Minister deze aanbevelingen meenemen en implementeren in de Nederlandse uitwerking van de EU-bossenstrategie? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ik deel de conclusies van het rapport van de Europese Rekenkamer. De aanbevelingen steun ik dan ook en ik zal deze in de Raad inbrengen. Ondanks dat het rapport zich met name richt op wat de Commissie binnen haar bevoegdheid zou kunnen doen, zie ik ook een rol voor de lidstaten zelf, bijvoorbeeld op het gebied van ontbossing. Ook voor Nederland zal ik in overleg met de provincies bezien hoe de relevante aanbevelingen in de uitvoering van de nationale Bossenstrategie kunnen worden meegenomen.

De Minister heeft in een eerdere schriftelijke beantwoording aangegeven dat ze overweegt om biologische landbouwers in het puntensysteem voor de ecoregelingen standaard op het premieniveau goud uit te betalen. Kan de Minister een nadere toelichting geven van de uitbetaling voor de ecoregelingen op de niveaus goud, zilver en brons. Wanneer wordt welk niveau gehaald?

Antwoord

Het systeem voor de ecoregeling en de waardering van de activiteiten en niveaus is nog in ontwikkeling. In de huidige opzet is het zo dat een biologische boer extra punten krijgt voor het hebben van een certificaat en wordt deelname aan eco-activiteiten in de schijf van vijf maximaal gewaardeerd. Het systeem van weging en waardering wordt momenteel opnieuw bekeken. Zodra hier helderheid over, zal ik de Kamer hier over inlichten.

Vragen en opmerkingen van het lid van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie ontvangen signalen vanuit de visserijsector over het hanteren van aanvullende eisen en criteria door de Europese Commissie bovenop de afgesproken MSY-benadering en bandbreedte, over het niet meewegen van hogere visvangsten en het achterlopen op de werkelijke biologische ontwikkeling van visbestanden (zeebaars, kabeljauw), over het onvoldoende inspelen op veranderende verspreiding van visbestanden door klimaatverandering en over forse neerwaartse bijstelling van paaibestanden (tong, schol), waarbij de bijstelling veel groter is dan de visserijaanvoer. Herkent de Minister deze signalen en wil zij deze meenemen naar Brussel?

Antwoord

De SGP-fractie vraagt naar de totstandkoming van het wetenschappelijk vangstadvis en hoe de Europese Commissie deze gebruikt in het voorstel voor vangstmogelijkheden. Hierbij verwijs ik naar mijn antwoorden op de vragen van de VVD-fractie en de CDA-fractie.

De leden van de SGP-fractie lezen dat de Minister positief is over de voorgenomen herziening van de Europese handelsnormen. Deze leden hebben in dit verband twee vragen. Zij horen graag of de Minister zich in gaat zetten voor het schrappen van de cosmetische eisen in de handelsnormen voor groente en fruit.

Zij vragen tevens aandacht voor de mogelijke nadelen van de aanpassing van handelsnormen voor de visserij(keten). Kan de Minister aangeven hoe

de Market Advisory Council hierover heeft geadviseerd? Worden deze bezwaren meegenomen? Verzet de Minister zich tegen het samenvoegen van de handelsnormen voor ingeblikt en vers product? Wil de Minister in overleg met de visserij(keten) bezien hoe onwerkbaar handelsnormen voorkomen kunnen worden?

Antwoord

Ik ben niet geïnformeerd over een advies van de Market Advisory Council over aanpassing van de handelsnormen voor de visserij(keten). Zodra ik een dergelijk advies heb ontvangen zal ik de aanvoer- en de verwerkingssector om hun reactie vragen.

De leden van de SGP-fractie lezen dat de Minister zich ten aanzien van onder meer de ESR en de LULUCF verordening wil inzetten in lijn met de betreffende BNC-fiches. In de ESR-verordening wordt de doelstelling voor emissiereductie in de sectoren landbouw, gebouwde omgeving en transport aangescherpt. Het zou betekenen dat Nederland in deze sectoren twaalf procentpunt meer emissiereductie moet leveren, terwijl de huidige doelstelling al moeizaam bereikt zou worden. Deze leden constateren dat in de recente analyse van het Planbureau voor de Leefomgeving heel beperkt in wordt gegaan op de gevolgen van de 48%-doelstelling voor de landbouw. In het BNC-fiche blijft dit ook achterwege. Kan de Minister nader aangeven in hoeverre zij de genoemde aangescherpte doelstelling haalbaar acht voor de landbouw, gelet op de financiële positie van landbouwbedrijven? Wil zij zich terughoudend opstellen zolang dit niet goed in beeld is?

Antwoord:

De ESR-verordening bepaalt alleen de nationale doelstelling op basis van de ESR-verdeelsleutel. Het is aan de lidstaten zelf hoe ze deze doelstelling, in de sectoren die onder de ESR vallen, willen realiseren. De uitwerking van de hogere klimaatopgave voor Nederland volgend uit de ESR is aan het nieuwe kabinet. Het is dan ook niet op voorhand te stellen wat de gevolgen zijn van deze aangescherpte doelstelling voor de landbouw. De besprekingen in Brussel zijn recent begonnen en er is nog geen sprake van besluitvorming.

De leden van de SGP-fractie lezen dat de Minister positief is over de voorgenomen herziening van de Europese handelsnormen. Deze leden hebben in dit verband twee vragen. Zij horen graag of de Minister zich in gaat zetten voor het schrappen van de cosmetische eisen in de handelsnormen voor groente en fruit. Zij vragen tevens aandacht voor de mogelijke nadelen van de aanpassing van handelsnormen voor de visserij(keten). Kan de Minister aangeven hoe de Market Advisory Council hierover heeft geadviseerd? Worden deze bezwaren meegenomen? Verzet de Minister zich tegen het samenvoegen van de handelsnormen voor ingeblikt en vers product? Wil de Minister in overleg met de visserij(keten) bezien hoe onwerkbaar handelsnormen voorkomen kunnen worden?

Antwoord

In 2019 heeft Nederland in de consultatie naar aanleiding van de evaluatie van de handelsnormen aangegeven dat de handelsnormen groente en fruit zouden kunnen worden verbeterd om het risico op voedselverspilling tegen te gaan. Specifiek genoemd is aandacht voor de visuele aspecten van de EU handelsnormen die puur cosmetische aspecten betreffen en die geen bijkomend nut hebben met betrekking tot bijvoorbeeld voedselveiligheid. Nederland heeft daarbij voorgesteld als eerste stap de cosmetische eisen voor sommige productgroepen in klasse II te verruimen.

De leden van de SGP-fractie zien kansen voor vrijwillige vastlegging van koolstof in de bodem en voor het verhandelen van deze koolstofcertificaten. Van belang is dat er een Europees kader komt voor betrouwbare protocollen op basis van daadwerkelijk gerealiseerde koolstofvastlegging. Wil de Minister zich samen met betrokken Nederlandse stakeholders daarvoor inzetten? Biedt de LULUCF-verordening hier voldoende aanknopingspunten voor? Wil zij daarbij meenemen dat voorkomen moet worden dat de markt voor vrijwillige carbon-credits doorkruist wordt door afgedwongen koolstofvastlegging door afnemers?

Antwoord

De Europese Commissie komt naar verwachting in 2022 met een «regulatory framework for the certification of carbon removals» als onderdeel van de EU Green Deal. Dit jaar nog wordt het «carbon farming initiative» van de EC verwacht. Beloning van koolstofvastlegging door middel van koolstofcertificaten wordt door de EC als belangrijk instrument gezien om de doelstelling ten aanzien van vergroting van de koolstofput, zoals opgenomen in het voorstel voor een herziening van de LULUCF verordening, te realiseren. Ik kijk uit naar deze voorstellen en zal die te zijner tijd beoordelen en uw Kamer hierover informeren. Daarbij zullen de ervaringen van Nederlandse stakeholders, actief op het gebied van handel in koolstofcertificaten, meegenomen worden.

Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

De BBB fractie heeft kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw en Visserijraad van 11 en 12 oktober alsmede het verslag van de Landbouw en Visserijraad van 5-7 september j.l.

We zijn blij om te lezen dat er erkenning is voor het platteland in de functie van leverancier van voedsel. Maar in het verslag lijkt het wederom alsof voedselproductie ondergeschikt is aan andere opgaven die nu in de beleidsdoelstellingen van het GLB, voor de Nationaal Strategische Plannen, zijn geformuleerd. Sterker nog: het sturen op doelen zoals klimaat en biodiversiteit is juist contraproductief voor het behalen van 3 andere doelen van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid: het zorgen voor voldoende voedsel en een redelijk inkomen voor onze voedselproducenten. In de loop der jaren is het budget steeds verder verlaagd, terwijl er doelen aan het GLB worden toegevoegd. Daarbij hebben lidstaten zelf ook vrijheid om in het NSP een deel van GLMC» s in te vullen. En terwijl onze Nederlandse boeren zo steeds duurzamer moeten produceren, worden nog steeds veel producten die met andere productiestandaarden zijn geproduceerd van buiten Europa, meer door nationale koppen ook binnen Europa, naar ons land geïmporteerd. Kan de Minister aangeven op welke van de GLMC» s de Minister het beleidsvoornemen zwaarder geformuleerd heeft dan de minimumeis van de Europese Commissie voorschrijft? En kan de Minister aangeven of zij daarbij rekening gehouden heeft met de concurrentie- en inkomenspositie van Nederlandse boeren, zo ja; hoe en zo nee; waarom niet? Ondanks dat 3 doelen van het NSP geformuleerd zijn ten gunste van de primaire producent, vindt BBB de inzet op een goed inkomen voor boeren en voedselzekerheid nog te mager. Is de Minister bereid om deze twee punten sterker onder de aandacht te brengen bij de Europese Commissie? Een zogenaamde «Nationale kop» op beleid zien we ook op het gebied van de visserij; zo is de maaswijdte voor visserij op kabeljauw voor Nederlandse vissers strenger dan alle andere lidstaten. Dat is zeer complex, voor vissers die in verschillende wateren opereren, zeker nu ook het VK met eigen bepalingen gaat komen. Is de Minister bereid om deze Nationale bepalingen te heroverwegen, en daarbij geen strengere normen te hanteren dan de EU voorschrijft? Kunt u dit antwoord onderbouwen?

De Minister gaf in haar vorige antwoorden aan dat «de daadwerkelijke afweging van functies in het landelijk gebied de bevoegdheid is van decentrale overheden en vindt in gebiedsprocessen plaats». De BBB fractie is niet helemaal tevreden met dit antwoord. Kan de Minister aangeven hoe zij dat ziet in het licht van doelstellingen die straks in het NSP geformuleerd worden? Ontkent de Minister de invloed daarvan op functies in het buitengebied?

Antwoord

Over de precieze invulling van de GLMC's moet nog bestuurlijk besloten worden. Vertrekpunt is het politieke akkoord over de nieuwe verordeningen. Dat biedt een aantal gedetailleerde beschrijvingen waar weinig ruimte in is. Voor andere worden verschillende opties en uitzonderingsmogelijkheden geschetst. De nationale invulling van de GLMC's is gericht op de doelen die ermee worden nagestreefd in de Nederlandse context. Dergelijke nationale invullingen gebaseerd op de specifieke behoeftes en landbouwmomstandigheden in lidstaten beschouw ik niet als nationale koppen maar als doelgericht beleid. Uitgangspunt is om ze laagdrempelig in te richten en ze zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de Nederlandse omstandigheden om boeren te kunnen belonen voor het leveren van effectieve publieke diensten.

De BBB-fractie vraagt om de strengere nationale maatregelen voor visserij op kabeljauw te heroverwegen. Hierbij verwijs ik naar mijn antwoorden op de vragen van de CDA-fractie.

De leden van de BBB fractie vragen of ik bereid ben om een goed inkomen voor boeren en voedselzekerheid onder de aandacht te brengen bij de Europese Commissie?

Antwoord

Zoals aangegeven tijdens het debat met uw Kamer over het NSP op 30 september zal het accent vanaf 2023 minder liggen op inkomensondersteuning, en meer op de innovatie en bijdragen voor klimaat, leefomgeving en biodiversiteit. Uit de Nederlandse SWOT en de WUR studie blijkt ook dat de opgaven hier het grootste zijn. De benodigde transitie heeft gevolgen voor boeren en tuinders. De uitdaging is om de boeren in die transitie te stimuleren en ondersteunen. Het is mijn inzet bij de invulling van het NSP rekening te houden met de inkomens van boeren, met als uitgangspunt dat zoveel mogelijk boeren mee moeten kunnen doen aan het toekomstige GLB. Met de eerdere antwoorden waarnaar verwezen wordt, heb ik niet getracht de verantwoordelijk voor het landelijk gebied in het NSP van mij af te schuiven. De invulling en het opstellen van het NSP is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van LNV en provincies als opdrachtgevers, samen met de waterschappen. Uiteraard worden daarbij de specifieke verantwoordelijkheden van de verschillende overheden gerespecteerd.

Ook de bossenstrategie legt een grote claim op de beschikbare landbouwgronden in Nederland, evenals maatregelen die bijvoorbeeld in het 7^e actieprogramma zijn opgenomen. Kan de Minister aangeven wat de totale druk op het landbouwareaal is wanneer deze beleidsdoelen tezamen (actieprogramma nitraatrichtlijn, NSP/GLB -en de daarin opgenomen doelen zoals aanvalsplan grutto-, de bossenstrategie, energietransitie, et cetera) ten uitvoering worden gebracht? En kan de Minister becijferen wat dit betekent voor de voedingsstoffenvoorziening van Nederland als lidstaat, ten opzichte van de voedingsstoffenbehoefte van de Nederlandse bevolking?

Antwoord

Deze vraag gaat niet over de specifieke agendapunten van de Landbouw- en Visserijraad van oktober en zal daarom binnen de standaardtermijn van drie weken beantwoord worden.